

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝVOJ KATALOGŮ PRÁV V ANGLII 17. STOLETÍ

Autor práce: Bc. Tereza Bulantová

Vedoucí práce: JUDr. Michal Šejvl, Ph.D.

Studijní obor: Právo

Forma studia: Prezenční

Katedra: Katedra teorie práva

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývoj katalogů práv v Anglii 17. století“ vypracovala samostatně, pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce. Veškeré prameny a zdroje informací použity k sepsání této práce byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

.....
Tereza Bulantová

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce JUDr. Michalu Šejvlovi, Ph.D. a profesorům University of South Wales za připomínky, metodické vedení a vstřícný přístup během zpracování této práce.

ABSTRAKT

BULANTOVÁ, T. (2020) Vývoj katalogů práv v Anglii 17. století: Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra teorie práva, Plzeň, Česká republika

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michal Šejvl, Ph.D.

Tato diplomová práce se zabývá vývojem katalogů práv v Anglii, a to konkrétně v 17. století. V následujících kapitolách diplomové práce se věnuji historickému kontextu této doby, především jednotlivým katalogům práv. Jedná se o práci výhradně teoretickou. V závěru shrnuji veškeré poznatky získané na základě studií v této práci. Během vypracovávání závěrečné práce jsem použila odbornou cizojazyčnou literaturu.

Klíčová slova: Petition of Rights, Habeas Corpus Act, Bill of Rights

ABSTRACT

BULANTOVÁ, T. (2020) Development of Catalogs Rights in England of 17th Century: Diploma Thesis, University of West Bohemia, Faculty of Law, Department of Law Theory, Pilsen, Czech Republic.

Supervisor: JUDr. Michal Šejvl, Ph.D.

This thesis is focused on the development of human rights catalogs in England, of the 17th century. In the following chapters of the thesis I deal with the historical context of this period, I mainly focus on the individual historical legal documents. This is a purely theoretical thesis. In conclusion I summarize all the knowledge gained during the studies in this thesis. During elaboration of my final thesis I used foreign-language literature.

Key words: Petition of Rights, Habeas Corpus Act, Bill of Right

Obsah

Úvod	1
1. Historický kontext Anglie v 17. století	3
1.1. Nástup dynastie Stuartovců na trůn a vláda Jakuba I.	3
1.2. Absolutismus za vlády Karla I.	6
1.3. Anglie ve válce a smrt krále Karla I.	11
1.4. Oliver Cromwell a Commonwealth	13
1.5. Restaurace Stuartovců	16
1.6. Anglická slavná revoluce a nástupnická krize	19
1.6. Filozofie Anglii 17. století	25
2. Petition of Right (1628)	30
2.1. Okolnosti přijetí Petition of Right	30
2.1.1. Nucené půjčky	32
2.1.2. Five knights case	33
2.1.3. Prosba o právo	35
2.1.4. Elliot's case	39
3. Habeas Corpus Act (1679)	41
3.1. Writ habeas corpus	41
3.2. Okolnosti přijetí Habeas Corpus Act	43
3.2.1. Bushell's case	43
3.2.2. Král a Shaftesbury	45
3.2.3. Jenkes Case	47
3.4. Osobní svobody a nedotknutelnosti zakotvené v Habeas Corpus Act	48
4. Bill of Rights (1689)	51
4.1. Okolnosti přijetí zákona Bill of Rights	51
4.1.1. Declaration of Indulgence	52
4.1.2. Případ sedmi biskupů	52
4.1.3. Slavná revoluce	53
4.2. Listina práv	54
4.3. Zákon o nástupnictví	57
Závěr	60
Resumé	61
Použité zdroje	62

Úvod

17. století bylo výjimečné především svým vývojem, který je, dle mého názoru, jedním z nejzajímavějších období v dějinách Anglie, potažmo Velké Británie, jelikož došlo k mnoha státním převratům a k přeměně státního zřízení. Zároveň je zajímavé zkoumat historický vývoj (katalogů práv) s ohledem na odlišný právní systém, než ten, který funguje ve střední Evropě.

Téma této diplomové práce bylo zvoleno především na základě zájmu o anglickou historii, nicméně důležitým faktorem při výběru tématu bylo také mé studium ve Walesu, který je, jakožto stát s omezenou autonomií, součástí Velké Británie. Z tohoto důvodu byl pro mne snazší přístup k cizojazyčné literatuře, odborným článkům a zároveň jejich porozumění. Cílem této diplomové práce by tak mělo být nastínění vývoje katalogu práv v Anglii v 17. století, a to především na pozadí historických milníků, které měly silný vliv na vznik těchto katalogů.

Samotná práce je pak především s ohledem na historické události rozdělena na čtyři základní kapitoly, které na sebe chronologicky navazují. První kapitola se zabývá historickým pozadím Stuartovské Anglie od nástupu Jakuba I., dále vládou Karla I. až po závěr století spojeným s vládou Viléma III. Oranžského a Marie II. Opomenuto nebude ani období vlády Olivera Cromwella či následná restaurace Stuartovců, ale také zde budou nastíněny filozofické myšlenky dvou významných myslitelů této doby – Johna Locka a Thomase Hobbesa. Tato první kapitola je tak pro přehlednost roztržena do šesti podkapitol, které se zabývají výše uvedenými zásadními historickými mezníky, jež jsou právě těmi, které ovlivnily následný vývoj katalogů práv a které postavily pomyslné základy pro budování těchto katalogů práv.

V následující druhé kapitole se již konkrétně věnuji prvnímu katalogu práv – konkrétně Petition of Right z roku 1628. V této kapitole se zaměřím především na události předcházející vzniku tohoto dokumentu, a to zejména s přihlédnutím k panovnické krizi za vlády panovníka Karla I. Především bude pojednáno o samotných okolnostech vzniku tohoto katalogu práv včetně událostí, které jej zásadně ovlivnili jako je tzv. případ pěti rytířů anebo případ sira Johna Elliota.

V pořadí třetí kapitole se zabývám dalším významným dokumentem, a to Habeas Corpus Act z roku 1640, který definoval a zároveň posílil privilegovaný writ habeas corpus. Tato kapitola mimo jiné obsahuje výčet osobních svobod a nedotknutelností zakotvených v Habeas Corpus Act, ale také popisuje samotný proces a historické souvislosti přijetí tohoto katalogu práv.

Čtvrtá kapitola následně pojednává o Listině práv z roku 1689, neboli Bill of Rights, jenž je jedním ze základních nástrojů britské ústavy a byl výsledkem dlouhého boje mezi Stuartovskými králi, anglickým lidem a parlamentem.

V samotném závěru této diplomové práce shrnuji, jaké změny v postavení stuartovské monarchie vůči parlamentu a anglickému lidu tyto katalogy práv přinesly.

1. Historický kontext Anglie v 17. století

17. století patřilo k nejchaotičtějším a nejničivějším, jaké kdy evropský kontinent v moderní době zažil. V letech 1618-1648 byla velká část střední Evropy postižena třicetiletou válkou. Konflikt poznamenán náboženským násilím mezi katolíky a protestanty, dynastickým manévrováním, hladomorem, nemocemi a dalšími nepředstavitelnými pohromami, které zasáhly Evropu. Anglie a Skotsko se v tomto období nechaly pohltnout občanským konfliktem mezi stoupenci monarchistické dynastie Stuartovců a stoupenci parlamentních sil, který měl rovněž náboženské rozměry. Ačkoli válka trvala přibližně deset let, její nestabilita v podobě pokračující války, hladomoru, revoluce a povstání, trvala dalších několik desetiletí. Tato kapitola pojednává o nejdůležitějších událostech bouřlivého 17. století v Anglii spojené s vládou Stuartovců.

1.1. Nástup dynastie Stuartovců na trůn a vláda Jakuba I.

Po smrti královny Alžběty v roce 1603 zůstala Anglie bez přímého následníka. Nejblížeším a zároveň jediným královniným mužským příbuzným byl protestantský skotský král Jakub VI. Stuart, syn Marie Stuartovny, který se na základě zákona parlamentu (Act of Recognition of the King's Title) stal panovníkem Anglie. Přestože byla jednotlivá království samostatná, Jakub se stal prvním panovníkem, který vládl unii obou království. S usednutím na trůn a přijetím oběma komorami anglického parlamentu, založil král Jakub novou dynastii Stuartovců (House of Stuart).¹

Spolu s trůnem, při svém nástupu, zdědil Jakub i velký královský dluh. Tuto špatnou finanční situaci se snažil řešit vypisováním celních poplatků, tzv. impositions, které patřily k výsadním právům panovníka. Poplatky jako nový zdroj královského příjmu byly zavedeny ve snaze držet krok s královskými výdaji a snížení královského dluhu. Nicméně výsledkem tohoto kroku byla pouze kritika dolní komory parlamentu. Situaci částečně vyřešila tzv. Velká smlouva (Great Contract² z roku 1610), kterou

---

¹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 98.

² Velká smlouva (Great Contract) byl plán předložený Jakobovi I. a parlamentu v roce 1610 Robertem Cecillem. Jednalo se o pokus zvýšení příjmů koruny a konečného zbavení dluhů. Cecil navrhl, aby se Koruna na oplátku za roční grant ve výši 200 000 GBP vzdala svých feudálních práv na ochranu a přepravu, stejně jako na sílu vytvářet nová opatření. Dostupné z: <https://www.historylearningsite.co.uk/stuart-england/james-i-and-the-great-contract/>

vypracoval Robert Cecil, později známý též jako lord Salisbury, na základě níž se měl král těchto celních poplatků vzdát výměnou za okamžitou částku na splacení královského dluhu a roční dotaci, která by výrazně zvýšila příjem.³

Dalším problémem, který dolní komora parlamentu panovníkovi vyčítala v rámci špatného hospodaření, byl prodej šlechtických titulů, tzv. baronetů, dále také prodej královské půdy, nezákoné půjčky a udělování královských monopolů. Jakub, který se několikrát dostal do sporu s parlamentem, řešil situaci jeho neustálým rozpouštěním a svoláváním. První parlament, v čele s opozičním řečníkem Thomasem Wenworthem, který se mimo jiné zabýval právě otázkami celních poplatků „impositions“, byl díky tomu příznačně nazýván „popletený parlament“ (addled parliament).⁴

V této době se do popředí dostává osoba Edwarda Cokea. Anglický právník, později Nejvyšší královský soudce, který stál v parlamentní opozici proti králi, obhajoval principy soudcovské nezávislosti. Coke se jakožto nejvyšší královský soudce nepovažoval býti podřízen panovníkovi, což způsobilo mnoho jejich neshod, které následně vyvrcholily ve spor o pravomoc s církevními soudy. Předmětem sporu bylo královské právo udělovat povolení k beneficiím, což byl důchod z církevního majetku.⁵

Během Jakubovy vlády docházelo k rozporům v náboženských otázkách. Do popředí se dostali angličtí puritáni, kteří požadovali radikální reformaci, především pak důslednou očistu anglikánské církve od „římských zvyků“. Mezi požadavky puritánů patřilo především důsledné svěcení neděle, zrušení povinností poklekání před oltářem, nošení kněžského roucha, znamení kříže při křtu či požadavek církve bez biskupů. Puritáni se jakožto přívrženci anglikánské církve rozdělili na presbyteriány, jejichž působištěm bylo především Skotsko a kongregacionalisty, kteří působili v Anglii. Puritáni, věřící v předurčení-predestinaci se domníval, že víra v Ježíše Krista a účast na svátostech nemůže ovlivnit něčí spásu. Nejednalo se ovšem pouze o puritány, se kterými byl problém. Jakub byl nucen zasahovat i proti katolíkům. Ve Skotsku, kde byla

---

³ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 96-98.

⁴ Tamtéž.

⁵ KENYON, J. P. *Stuart England* 1. edition. London: Pelican Books, 1978, s. 65.

obnovena biskupská církev, pokutoval katolíky za neúčast na bohoslužbách anglikánské církve.⁶

Tyto náboženské nepokoje vyústily v několik atentátů na královu osobu. Za takovým nejznámějším atentátem, jehož cílem bylo zabít krále, jeho rodinu a většinu protestantské aristokracie, je považováno tzv. Spiknutí střelného prachu (Gunpowder Plot). Neúspěšný pokus o odpálení budovy parlamentu ve Westminsterském paláci vedený katolíkem Guyem Fawxsem, skončil pro něj a jeho spiklence fatálně. Atentátníci byli odsouzeni a popraveni pro velezradu. Následkem atentátu se posílila antipatie anglické veřejnosti vůči katolíkům. Této vyhrocené situace Jakub využil a získal si na svou stranu anglický lid pořízením překladu Bible z roku 1611.⁷

Co se týče otázek zahraniční politiky, taky ani v těchto se král se svým, v pořadí třetím, parlamentem příliš neshodoval. Během třicetileté války se Jakub snažil o vyjednávání se Španělskem a Francií, přičemž svatba jeho dcery Alžběty s protestantským kurfiřtem Fridrichem Falckým, která měla být vyvážena sňatkem syna Karla se španělskou infantkou Marií Annou, měla stmelit vztahy těchto mocností.⁸

Po porážce v bitvě na Bílé hoře byl Fridrich Falcký se svou manželkou Alžbětou Stuartovnou nucen opustit Čechy. Parlament se domníval, že by král měl svého zeťe v této situaci finančně podpořit, nicméně Jakub názory parlamentu ignoroval, Fridricha odmítl jakkoliv podpořit a namísto toho upřednostnil vyjednávání sňatku svého syna Karla ve Španělsku.⁹ Na to konto parlamentu zakázal plést se do věcí, které jsou mimo jejich dosah a schopnosti a patří do složitých záležitostí státu. Parlamentní opozice, pobouřená výroky krále sepsala roku 1621 tzv. Velkou protestaci, ve které byla formulována práva členů parlamentu, především pak svoboda projevu. Na toto konto král příznačně reagoval opětovným rozpuštěním parlamentu.¹⁰

Vyjednávání sňatku se španělskou infantkou nicméně nedopadlo podle králových představ. Počáteční tvrdé podmínky kladené španělskými vyjednávajícími (např. možnost praktikování katolické víry královnou a jejím doprovodem či zrušením zákonů proti katolíkům v Anglii, Skotsku a Irsku) následovalo absolutním nezájmem

---

⁶ MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 247.

⁷ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 247.

⁸ KOVÁŘ, Martin a Stanislav TUMIS. *Zrození velmoci: Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*. V Praze: Triton, 2007, s. 32

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s. 30-31.

o spojení s anglickou korunou. Ani pro anglický lid každopádně nebyla představa Španělky na trůnu, vzhledem k přirozenému nepřátelství se Španěly, příliš lákavá. V návaznosti na králův neúspěch ve vyjednávání převzal iniciativu mladý následník trůnu Karel I. a spolu s Georgem Villiersem, vévodou z Buckinghamu, se vydal do Madridu, kde ani tentokrát nedošlo k ujednání podmínek a ze sňatku tak sešlo.¹¹

Na sklonku života pak král Jakub, prosazující prošpanělskou politiku, čelil právě svému synovi Karlovi a vévodovi z Buckinghamu, kteří s velkou podporou parlamentu prosazovali vyhlášení války Španělské velmoci. Poslední zasedání parlamentu, kterého se král účastnil, bylo přerušeno a následně rozpuštěno roku 1625 v důsledku královi smrti.¹²

1.2. Absolutismus za vlády Karla I.

Počátky anglických občanských válek jsou pevně zakořeněny v činech právě mladšího syna Jakuba I., Karla.

Jako druhorozený žil Karel zpočátku ve stínu svého staršího bratra Jindřicha, který byl vychováván ve víře, že dosedne na trůn. Nicméně roku 1612, kdy Jindřich následkem onemocnění neštovicemi zemřel, byla otázka panovníka rozhodnuta a v roce 1625, následně po otcově smrti, byl Karel I. korunován králem Anglie.

Zatímco král Jakub I. byl školen v pojmech kompromisu a byl nucen jednat se svými šlechtici o státních a náboženských záležitostech, syn Karel zaujal zcela odlišný přístup, kdy tvrdil, že jeho autorita byla nejvyšší, z boží vůle, definována jako „Božské právo králů“ (Divine right of kings). Jednalo se politickou a náboženskou doktrínu královské legitimacy. Mělo se za to, že panovník nepodléhal žádné pozemské autoritě, tj. svému lidu, aristokracii ani jinému panství země.¹³

Absolutistická vláda Karla I. se vyznačovala především soudními případy, které souvisely se zneužíváním královské moci. Vztahy s parlamentem byly během vlády jeho otce silně narušeny a nebylo tomu jinak ani během Karlovy vlády.

---

¹¹ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s 15.

¹² KOVÁŘ, Martin a Stanislav TUMIS. *Zrození velmoci: Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*. V Praze: Triton, 2007, s. 33.

¹³ HUNT T., *The English Civil War At First Hand* London: Phoenix Press, 2003, s. 4.

Na zasedání prvního parlamentu proběhla ostrá kritika George Villierse, 1. vévody z Buckinghamu, králova velkého oblíbence, který krále podporoval v připravované válce proti Španělsku. Mezi členy parlamentu převládala oprávněná nechuť zavléci Anglii do velmi nákladné války. Další vlnu nevole navíc sklídl králův katolický sňatek s francouzskou princeznou Jindřiškou-Marií, sestrou Ludvíka XIII.¹⁴

Cílem parlamentu provázejícího vládu stuartovců bylo především omezení královských výsad, přičemž právě za vlády Karla I. docházelo k z největšímu zneužívání těchto výsad. Hlavním požadavkem dolní sněmovny bylo jmenování královského rádce, které by posílilo důvěra parlamentu. Členové dolní sněmovny zároveň odmítali poskytnout králi plnou finanční podporu v zamýšlené válce, a také požadovali odvolání vévody z Královské rady. Král jasně odmítl jakékoliv zasahování do královské moci, načež roku 1625 parlament rozpustil.¹⁵

Následná neúspěšná výprava Buckinghamu do Španělského Cádizu jen přiživila nesnášenlivost členů dolní sněmovny vůči jeho osobě. Během zasedání nového parlamentu, který byl král nucen svolat kvůli parlamentní finanční podpoře v započaté válce, byl vysloven návrh na Buckinghamův impeachment¹⁶. Pobouření krále tímto jednáním dolní sněmovny mělo za následek její opětovné rozpuštění. I přes veškeré své výhrůžky si byl král vědom, že bez podpory parlamentu nemůže fungovat. Bez potřebného schválení parlamentu začal král vybírat celní poplatky, tzv. tonnage a poundage.¹⁷

Vzhledem k tomu, že se král nehodlal vzdát války se Španělskem a finanční krize se začala prohlubovat, uchýlil se k zoufalému opatření a na místo řádných daní přešel k nuceným půjčkám (Forced loans). Tento krok vedl k trestnímu postihu a zatýkání těch, kteří odmítali nucené půjčky zaplatit. Jednání krále se setkalo s nesouhlasem a velkou kritikou sira Thomase Darnela, jenž byl následně za svůj odpor

---

¹⁴ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s. 14.

¹⁵ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 100.

¹⁶ Ústavní žaloba neboli impeachment, který má svůj původ právě v Anglii, usilovala o to, aby královi poradci byli za své činy zodpovědní. Institut impeachmentu nabyl svého významu zejména v 17. století, kdy se tehdejší parlament potřeboval bránit výstřelkům a zvůli anglických králů.

¹⁷ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s. 33.

spolu s dalšími 4 rytíři uvězněn. Tato událost se zapsala do historie jako Případ 5 rytířů (Five knight's case nebo také Darnel's case) viz. Kapitola 2.1.2.¹⁸

Ve stejném roce se král i přes náročnou finanční situaci odhodlal k velmi riskantnímu kroku - ve snaze pomoci francouzským hugenotům vyhlásil válku Francii. Do čela svých vojsk postavil parlamentem nenáviděného vévodu z Buckinghamu. Obléhání francouzského La Rochelle v roce 1627 nedopadlo podle plánu a skončilo ještě větším fiaskem než výprava do Cádizu. Buckingham ztratil více než polovinu své armády, zemřelo 4000 mužů, přičemž jednotky trpěly nedostatkem peněz, munice a především zásob. Vévoda se musel stáhnout a vrátit zpět do Anglie. Po svém návratu měl být Buckingham vyslán králem na novou výpravu, k čemuž ovšem nedošlo, jelikož byl těsně před odplutím flotily zavražděn.¹⁹

Roku 1628 vyvrcholily již tak napjaté vztahy mezi korunou a parlamentem ve vyhrocený spor, kdy parlamentní opozice odmítala tolerovat královu neomezenou vládu. Pod vedením sira Edwarda Cokea byly zformulovány požadavky parlamentu a dostaly podobu dokumentu, který se opíral o Statuty Edvarda I. a Magnu Chartu. Tento dokument byl následně zaslán králi jako tzv. Petice či Prosba o právo (Petition of Right) – viz kapitola 2. této práce. Mezi hlavní požadavky patřil parlamentní souhlas s jakýmkoliv daněmi, dary, poplatky či půjčkami, ale také záruky proti uvěznění bez řádného důvodu, který reagoval na případ pěti rytířů.²⁰

Král nad schválením Petice dlouho váhal, nicméně příslib finanční podpory jej přesvědčil a Petici přijal. Jakmile byly králi uděleny dotace, začal platnost listiny zpochybňovat, čímž si proti sobě opět poštvál členy dolní sněmovny. Sněmovna pociťující nedůvěryhodnost králova slova ostře napadla celní poplatky (tonnage and poundage), které se neslučovaly s Peticí. Král jednající jednostranně ve věcech zahraniční politiky se kvůli opětovné palbě kritiky ze strany členů dolní sněmovny rozhodl roku 1629 na velmi dlouhou dobu parlament rozpustit.²¹

Následovalo 11 let bez jakéhokoliv zasedání parlamentu - tzv. osobní vláda (personal Rule). Po atentátu na Buckinghamu, se král obklopil Thomasem

---

¹⁸ KOVÁŘ, Martin a Stanislav TUMIS. *Zrození velmoci: Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*. V Praze: Triton, 2007, s. 37.

¹⁹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. s. 259.

²⁰ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 101.

²¹ Tamtéž.

Wenworthem, hrabětem ze Staffordu, a kontroverzním představitelem církve Williamem Laudem.. Arcibiskup Laud, kterého král dosadil do nejvyššího církevního úřadu se jakožto zastánce arminianismu a stoupenec směru „High Church” snažil reformovat anglikánskou církev, což se samozřejmě setkalo s nevolí jak anglických puritánů, tak skotských presbyteriánů.²²

Bez parlamentu, který by poskytoval královi finanční prostředky, se země ocitla ve stále prohlubující se finanční krizi. Aby král nemusel být závislý na parlamentních grantech, byl nucen uzavřít mír s Francií a Španělskem. K vyřešení otázky financování královského námořnictva zavedl tzv. Lodní daň (Ship money), která byla od roku 1634 vybírána v přístavech a následně i ve vnitrozemských městech. I přesto, že otázka bezpečnosti země patřila do královských prerogativ, nebyl král oprávněn ukládat daně bez souhlasu parlamentu. Požadavky na lodní daň vyvolaly tvrdý odpor trvající do roku 1638, kdy se králi pod nátlakem podařilo na svou stranu získat soudce nejvyšších soudů, kteří podpořili legálnost vypisování lodní daně.²³

Stejného roku došlo k povstání ve Skotsku vyvolané královou snahou vnutit anglikánské modlitby, tzv. Kniha společných modliteb (Book of common prayer) a obřady presbyteriánským Skotům. Spojením šlechty a církve došlo k vytvoření spolku, který sepsal tzv. Národní úmluvu (National Covenant) obsahující slib, že presbyteriáni zůstanou věrni svojí církvi a nedojde k reformaci, kterou měl s královým požehnáním provést arcibiskup Laud. Král se rozhodl tento náboženský spolek prolomit vpádem vojsk. Nepočítal však s odporem Skotské armády v čele s presbyteriánskými knížaty, která byla v mnohonásobné přesile. Tato „válka o biskupy” (Bishop's war) skončila roku 1639 kompromisní dohodou. Ponížený král potřeboval finance na vojenskou reakci, během níž měl v plánu do Skotska vyslat novou armádu. V roce 1640 král neochotně svolal nový parlament.²⁴

Parlament, který se pod vedením Johna Pyma toho roku sešel, nezapomněl na někdejší zášti a parlament byl vůči králi otevřeně nepřátelský. Poslanci si hořce stěžovali na uvalení daní a očividné ignorování náboženské tolerance na severu. Královo postavení bylo slabé a byly od něj požadovány klíčové ústupky. Po zasedání,

---

²² MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 262.

²³ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 102.

²⁴ Tamtéž.

keré trvalo pouze několik týdnů, parlament opět rozpustil. Proto byl také nazýván „Krátký parlament“ (Short Parliament).²⁵

Potřeba financí na vyplacení skotské armády, která pod vedením generála Leslieho obléhala anglické území, donutila krále ke svolání tzv. Dlouhého parlamentu (Long Parliament). Těmito uplynulými událostmi se v Anglii pomalu schylovalo k občanské válce.

Na zasedání parlamentu králi vyčítala opozice v čele s Johnem Pymem jeho osobní vládu, přičemž panovník mnohdy jednal v rozporu s „ústavou“. Zároveň opozice ostře vystoupila proti hraběti Staffordovi, který vedl neúspěšnou výpravu proti Skotsku a arcibiskupovi Laudovi a jeho reformacím a žádal jejich impeachment. Arcibiskup byl po nátlaku parlamentu uvězněn v Toweru a hrabě na základě legislativního aktu, tzv. Bill of Attainder²⁶, odsouzen a popraven.²⁷

Parlament získávající seběvědomí v boji o omezení panovníkových výsad, vydal roku 1641 tzv. Tříroční zákon (Triennial Act), který omezoval královi volnost ve svolávání, odročení či rozpuštění parlamentu podle jeho uvážení. Následně byl přijat tzv. Dissolution act, umocňující Tříroční zákon. Podle něj bylo možné odročit, odložit či rozpustit parlament pouze s jeho souhlasem. Vzhledem k námitkám zneužívání činnosti soudů byly přijaty zákony na zrušení soudů Hvězdné komory (The Act for the Abolition of the Court of Star Chamber) a Vysoké komise (The Act for the Abolition of the Court of High Commission).²⁸

Na podzim roku 1641 vydala dolní sněmovna tzv. Velkou remonstraci (Grand Remonstratation), která odsuzovala králův absolutismus. Dokument obsahující výčet králových „prohřešků“, kterých se dopustil během vlády bez parlamentu navazoval na Petition of rights. Královi byla vyčítána politika pod vedením špatných rádců, zneužívání královských prerogativů, zahraniční politika, náboženská situace, hospodaření s financemi zahrnující neoprávněné vybírání daní či udělování

---

²⁵ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 102.

²⁶ Legislativní akt, který stál mimo soudní jednání, jímž byla deklarována vina jedince či skupiny ze spáchání trestného činu či jiného společensky nežádoucího jednání.

²⁷ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s. 33.

²⁸ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 103.

královských monopolů. Zároveň pak dokument upravoval, jak tyto problémy řešit a jak jim předcházet.²⁹

Spolu s Velkou remonstrací vydal parlament zákon o vojenských milicích (Militia Act), který dával Karlovi bezprecedentní povinnost udržovat stálou armádu. Král oba dokumenty odmítl, načež obvinil 5 členů parlamentu, včetně Pyma, z velezrady a v doprovodu svých kavalírů měl v plánu vtrhnout do budovy parlamentu a úmyslem zatknout obviněné. K zatčení nicméně nedošlo (obviněným poskytl úkryt stoupenci) a král proti sobě poštval nejen parlament, ale i anglický lid. V obavě o svou bezpečnost uprchl roku 1642 z Londýna a zamířil na sever, kde věřil, že má stále podporu svého lidu. Anglie byla připravená na občanskou válku.³⁰

1.3. Anglie ve válce a smrt krále Karla I.

Všechny pokusy o ústavní kompromis mezi králem a parlamentem se zhroutily počátkem roku 1642, kdy se poslanci naposledy pokusili vyřešit situaci zasláním králi tzv. Devatenáct návrhů (Nineteen Propositions). Návrhy, které byly velmi konfrontační a nekompromisní zahrnovaly, mimo jiné i následující požadavky:

- parlament měl být odpovědný za obranu země a armáda měla být zároveň pod přísnou parlamentní kontrolou;
- parlament měl dohlížet na veškerou zahraniční politiku;
- žádní ministři nesměli být jmenováni bez souhlasu parlamentu a stávající ministři měli být odpovědní parlamentu;
- bez souhlasu dolní sněmovny nebylo možné do Sněmovny lordů jmenovat žádné nové vrstevníky;
- měly být prosazovány přísné nové zákony proti římským katolíkům;
- parlament měl dohlížet na vzdělávání královských dětí a sjednávat jejich manželství³¹

Návrhy předloženy králi jako ultimátum, měli za následek královo uznání myšlenky „smíšené vlády“, nikoli autokracie. Nicméně dokument obsahující omezení

---

²⁹ COWARD, Barry. *The Stuart age: England, 1603-1714*. 2. edit. London. History of England.

³⁰ KENYON, J. P. *STUART ENGLAND*. 1. edition. Harmondsworth: Penguin Books, 1978.

³¹ WEDGWOOD, C.V. *The King's War in: BCW Project*. [online]. [cit. 2020-08-20]. Dostupné z: <http://bcw-project.org/church-and-state/first-civil-war/nineteen-propositions>

králova postavení byl nakonec odmítnut. Po odmítnutí devatenácti návrhů se obě strany začaly otevřeně připravovat na ozbrojenou konfrontaci. Jak král, tak parlament měli na svých stranách četné armády, které neváhali využít zbraní k prosazení svých názorů

V roce 1642 došlo k první bitvě občanských válek, bitvě u Edgehill. Obě armády, jak královská, tak parlamentní, byly tvořeny většinou nezkušenými a mnohdy špatně vybavenými jednotkami. Na straně krále stáli kavalíři či rojalisté (hanlivý termín popisující královské dvorní šaty). Jednalo se především o šlechtu a venkovský lid severní Anglie, Walesu a Devonu. Kavalíři vynikali v jízdě na koni, tudíž králova armáda disponovala výborným jezdecktvem. Parlament měl na své straně tzv. kulatohlavce (roundheads) – označení pro krátce střižené vlasy členů parlamentu, kteří byli tvořeni především Presbyteriány, Independenty, střední třídou a obchodníky, přičemž silnou stránkou parlamentní armády bylo pěší vojsko.³² Nejsilnější podporu měl parlament ve větších městech na jihu a východě Anglie.

Ani jedna ze stran nebyla schopna získat rozhodující vítězství, a tak měla bitva za následek patovou situaci mezi parlamentními a královskými vojsky. Nepřesvědčivý výsledek bitvy u Edgehill zabránil potencionálně rychlému vítězství ve válce, která se nakonec protáhla o čtyři roky. Zpočátku byla jasná převaha králových vojsk, nicméně parlament neotálel a na základě dohody tzv. Slavné ligy a dohody Solemn League and Covenant získal podporu Skotské presbyteriánské církve. S vojenskou pomocí Skotska (vytvořením armády nového typu- New Model Army) a novými finančními prostředky, byla porážka krále na dosah.³³

Následovala bitva u Naseby, která, jakožto klíčová, rozhodla o výsledku Občanské války. Králova hlavní armáda byla poražena parlamentaristickým vojskem vedeným Thomasem Fairfaxem a Oliverem Cromwellem. Král byl nucen se vzdát Skotů a první občanská válka skončila porážkou krále. Následovaly tři roky králova „domácího vězení“ na zámku Carisbrooke na ostrově Wight, během něhož probíhaly po celé zemi další konflikty - tentokrát však uvnitř parlamentu. Presbyteriáni, kteří s podporou Skotů stále uvažovali o vyjednávání a uzavření kompromisu s králem, se setkali s odporem Independentů neboli nezávislých (radikální část puritánského hnutí),

---

³² ACROYD P. *The History of England, Volume III: Civil War* (London, 2015), s. 302.

³³ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007. s. 105.

kteří požadovali radikální změny v ústavním uspořádání a tudíž odmítli s králem jakkoliv vyjednávat.³⁴

V roce 1648 kdy vypukla druhá občanská válka, během níž se král, jakožto zajatec Skotů, pokusil naposledy zachránit svou korunu pomocí vyjednávání s parlamentem. Po rozhodující bitvě odehrávající se u Prestonu v Lancashire byla Independenty definitivně poražena králova rojalistická armáda. Následoval soudní proces s králem, k němuž byl ustanoven Nejvyšší soudní dvůr spravedlnosti (High Court of Justice). I přes proces byl králův osud již víceméně zpečetěn. Vojenské síly (pod vedením Olivera Cromwella) parlament, který stále uvažoval o vyjednávání s králem, přehlasovaly a označily krále za tyrana a zrádce.³⁵

Král byl parlamentem obžalován z velezrady, obviněn z vedení nespravedlivé a zbytečné války, během níž byla země zdevastována, veřejné finance vyčerpány, ale především byly následkem války zavražděny tisíce lidí. Král i přes veškerá obvinění odmítal uznat autoritu soudu a tvrdil, že nejvyšší autorita může být vykonávána pouze panovníkem. Po vyslechnutí svědků byl král odsouzen k trestu smrti. Jeho popravčí rozkaz podepsalo 59 komisařů včetně Olivera Cromwella. Následně ráno 30. ledna 1649 byl král v banketového domu ve Whitehall popraven.³⁶

1.4. Oliver Cromwell a Commonwealth

Králova smrt šokovala lid Anglie. Málokdo věřil, že i přes roky divokého boje, by král za své činy zaplatil svým životem. Ještě v roce 1649 byla monarchie svržena.

Po králově popravě byla Anglie ovládána malou skupinou poslanců shromážděnou v tzv. Kusém parlamentu (Rump Parliament).³⁷ Jednalo se o jakýsi kvazi-parlament, který zasedal v letech 1649 až 1653 ve Westminsteru a byl složený z anglických šlechticů, kteří byli loajální parlamentním silám Armády nového typu (New Model Army). Sněmovna lordů již nebyla zapotřebí, přičemž ji členové Kusého

---

³⁴ GAUNT, Peter. *The English civil war: a military history*. Paperback edition. London: I.B. Tauris, 2017. ISBN 978-1-78831-059-8.

³⁵ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 107.

³⁶ CARLTON, C., *Charles I: The Personal Monarch* (London, 1995), s. 354.

³⁷ KOVÁŘ, Martin a Stanislav TUMIS. *Zrození velmoci: Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*. V Praze: Triton, 2007, s. 55-56.

parlamentu označili za zbytečnou. Události vyvrcholili v dubnu 1653, kdy Oliver Cromwell vtrhnul do parlamentu s ozbrojenými mušketýry a násilně jej rozpustil.³⁸

Cromwell následně ustanovil nový parlament, do kterého vkládal velké naděje. Byl nazýván „Nominovaný“ či „Bareborský“.³⁹ Tyto parlamenty nicméně neměly příliš dlouhého trvání, jelikož jejich členové byli podle Cromwella příliš radikální. Oba parlamenty tudíž rozpustil.

Po dobu následujících 11 let byla Anglie na základě zákona ze dne 19. května 1649 (The Act declaring England to be a Commonwealth) vedena jako republika a Oliver Cromwell, jakožto vojenský velitel, který přispěl k porážce královského vojska v občanské válce, vládl novému „Commonwealthu“⁴⁰ jako „Lord Protektor“.⁴¹

Cromwell se snažil v zemi umožnit jakousi svobodu náboženského vyznání. Výjimku tvořili pouze katolíci, které nenáviděl. Jeho extrémní postoj vůči katolíkům vyvrcholil zákazem Vánoc. Mimo jiné Cromwell zavedl cenzuru, zakázal divadlo, dostihy, tanec a sázky, čímž si vysloužil přezdívku „zabiják zábavy“.⁴² I přes tyto extrémní kroky se Cromwell zachoval velmi velkoryse, a to když pozval Židy, aby se vrátili zpět do Anglie. K tomuto došlo 350 let poté, co je Eduard I. z Anglie vyhnal. Cromwell věřil, že by mohli obnovit ekonomiku, která byla zdevastována občanskou válkou.

Ačkoli Anglie během Commonwealthu zažívala období relativního míru, síly stále loajální k sesazené monarchii pokračovaly ve vedení války v Irsku a Skotsku. Roku 1649 nařídil Oliver Cromwell obléhání města Drogheda a Wexford, které vedlo k masakru 3 500 lidí, a to jak rojalistů, tak civilistů. V roce 1652 se Irové Cromwellovi vzdali, v Irsku byl zakázán katolicismus a veškerá katolická půda byla zabavena a rozdělena mezi protestantské osadníky.⁴³

---

³⁸ History.com: *British history* [online]. [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/british-history/oliver-cromwell>

³⁹ BALÍK, S., BALÍK, S. ml. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., str. 192.

⁴⁰ Commonwealth byla politická struktura v období od 1649 do 1660, kdy se Anglie a Wales, později spolu s Irskem a Skotskem, řídily jako republika po skončení druhé anglické občanské války a soudního řízení a popravy krále Karla I.

⁴¹ The Protectorate-Oliver Cromwell. *BBC* [online]. [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z8vdmp3/revision/4>

⁴² Tamtéž.

⁴³ BARRATT J., *Sieges of the English Civil War* (London, 2009), s. 155.

I přesto, že se Anglie pod vedením Cromwella stala *de facto* republikou, Skotsko bylo stále samostatným královstvím. Tudíž bezprostředně poté, co připlul princ Karel II. (syn popraveného krále) roku 1649 do Skotska, byl prohlášen za Skotského krále. Cromwell následně vedl vojenskou kampaň proti Skotům, včetně rozhodného vítězství ve skotském městě Dundee.⁴⁴

Následovala zřejmě nejdůležitější bitva pro anglický lid, a to bitva o Worcester, která se uskutečnila dne 3. září 1651, známá také jako poslední bitva Anglické občanské války. Karel II. se v čele skotské armády pokusil o znovu získání nároku na trůn, který mu byl po smrti jeho otce uzmut. Mladý král měl ve Skotsku velmi silnou podporu a pod vedením královského velitele Davida Leslieho se mu podařilo shromáždit armádu čítající kolem 15 000 vojáků. Když Skotové dosáhli Worcesteru, čekala na ně dvojnásobná armáda Olivera Cromwella. Cromwell v bitvě zvítězil, a tím zničil veškeré naděje rojalistů na znovu získání moci. Skotský král Karel II. byl nucen uprchnout do vyhnanství ve Francii a tímto dlouhá a hořká občanská válka skončila.⁴⁵

Po válce byla Anglie po dobu celých 8 let vedena jako vojenská diktatura Olivera Cromwella. Země byla rozdělena do 11 regionů, které byly pod Cromwellovým vedením kontrolovány vojenskými generály. I přesto, že byl Cromwell velmi schopný především v záležitostech zahraniční politiky a zajistil ukončení tyranie královského absolutismu, historie si jej stále bude pamatovat kvůli jeho naprosté brutalitě. Především pak za žalostný stav země zdevastované následkem válečných let, ale také za jeho neúnavné pronásledování katolíků.⁴⁶

Roku 1658 zemřel Oliver Cromwell ve věku 59 let na malárii. Jako druhý Lord Protector byl jmenován Cromwellův syn Richard. Na rozdíl od svého otce byl Richard slabým, nerozhodným a neúčinným vůdcem bez ambic, který nedokázal získat podporu armády. I přesto, že se Richard Cromwell snažil obtížnou finanční situaci v zemi řešit svoláním nového parlamentu, byl po pouhých sedmi měsících u moci svržen svými generály. Nucená rezignace Richarda Cromwella v květnu roku 1659 účinně ukončila protektorát.⁴⁷

---

⁴⁴ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 109.

⁴⁵ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 288.

⁴⁶ History.com: *British history* [online]. [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/british-history/oliver-cromwell>

⁴⁷ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 292.

1.5. Restaurace Stuartovců

Nedostatek jasného vedení Commonwealthu pomalu ale jistě vedl k opětovnému obnovení monarchie. Skotské síly, loajální ke stuartovské monarchii se chopily okamžiku a a vedením generála Moncka, pochodovaly na jih Anglie. Po té co dorazily do Londýna, který byl bez jakéhokoliv dozoru, došlo ke svolání nového parlamentu a vůdci Commonwealthu byli uvězněni. Karlu II. Byl přiznán nárok na trůn a po letech vyhnanství ve Francii byl korunován ve Westminsterském opatství králem Anglie.⁴⁸

Po přijetí koruny vydal Karel II. 4. dubna 1660 tzv. Brédskou deklaraci (Declaration of Breda) obsahující hlavní principy, na jejichž základě měla být obnovena stuartovská monarchie. V této deklaraci se král zavázal udělit všeobecnou amnestii všem těm, co se účastnili občanské války proti králi s výjimkou královrahů a zaručil náboženskou svobodu. Tímto krokem došlo k historickému kompromisu mezi králem a parlamentem. Brédská deklarace byla následně rozšířena po celé Anglii.⁴⁹

Po triumfálním návratu krále Karla do Londýna došlo na základě bill of attainder k exhumaci mrvého těla Olivera Cromwella a dalších královrahů, kteří pak s odkazem na zpětnou účinnost ke spáchanému zločinu byli znovu „popraveni“.⁵⁰

Nově dosazený král Karel se obával reakcí na nekontrolovanou tyranii svého otce, která způsobila roky krveprolití a špatné vztahy koruny a parlamentu. Dychtil po dosažení nového urovnání mezi monarchií a parlamentem a svým pokorným přístupem vytvořil situaci, ve které mezi oběma institucemi vznikl vzájemný respekt, byť ostrážitý.⁵¹

Na základě dohody krále s novým, tzv. Kongresovým parlamentem (Convention Parliament), který se pod dozorem generála Moncka sešel roku 1660, došlo s podmínkou smíšené vlády k obnově monarchie. Tento parlament byl následně na základě vlastního hlasování rozpuštěn. Později se sešel nový parlament, tzv.

---

⁴⁸ JONES J.R., *The Restored Monarchy, 1660–1688* (London, 1979), s. 32.

⁴⁹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 117.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ JONES J. R., *The Restored Monarchy, 1660–1688*, 1. edition. London. Palgrave Macmillan; 1979, s. 32.

Parlament vysloužilců (Pension Parliament), který byl také znám jako tzv. Parlament kavalírský (Cavalier Parliament). Tento parlament zasedal celých 18 let.⁵²

Během vlády Karla I. byla vydána řada zákonů mezi které, patřil zákon o obnovení světské autority duchovních osob, zákon na ochranu krále a královské vlády, zákon o uniformitě (Uniformity act), na jehož základě byla obnovena anglikánská církev, ale také zákon o domobraně (Militia act), který upravoval pravomoce tzv. lordů-poručíků a potvrzoval právo krále kontrolovat armádu a na základě kterého bylo jakékoliv vedení války parlamentu proti králi považováno za nezákonné.⁵³ V neposlední řadě byl pak parlamentem schválen roční výnos, který kompenzoval omezení mimoparlamentních finančních prostředků a ustálila zásada, že finanční zákony bude moci projednávat pouze dolní sněmovna. Tímto se vyřešila otázka finanční podpory, která byla několikrát předmětem sporu mezi králem a parlamentem.⁵⁴

Karlova touha po náboženské snášenlivosti, způsobená z velké části jeho vlastními sklony ke katolicismu, se stala dalším předmětem sporu. Král, který udělal řadu pokusů o formalizaci snášenlivosti katolíků a nekonformistů, byl nicméně nucen ustoupit silně nepřátelskému parlamentu. V roce 1673, na oplátku za parlamentní finanční dotaci, souhlasil s tzv. Zákonem o zkoušce (Test Act), který zakazoval všem katolíkům a protestantským disidentům (jiným než anglikánům) zastávat vyšší funkce. Vzhledem k formálním činům uznávajícím náboženskou snášenlivost, považovalo mnoho politiků krále za příliš snadno ovlivnitelného katolickou vírou.⁵⁵

Král svým jednáním zásadně ovlivnil soudcovskou moc. Souhlasil s tzv. ústavními zárukami, které byly nezbytné pro výkon funkce soudce, v rámci nichž byla ke jmenování připojena klauzule *quamdiu se bene gesserint*, na základě které slibovali soudci řádný výkon své funkce. Následně se ale vrátil zpět k soudcovskému úřadu, který byl ustanoven „z vůle panovníka“.⁵⁶

---

⁵² KOVÁŘ, Martin. *Anglie posledních Stuartovců 1658-1714*. Praha: Karolinum, 1998, s. 21.

⁵³ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 118.

⁵⁴ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 118.

⁵⁵ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 303.

⁵⁶ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 119.

Roku 1679 se systém vládního kabinetu mimo Tajné rady (Privy Council), která sdružovala nejdůležitější rádce, rozrostl o tzv. Cabinet Council. Z tohoto kabinetu se do popředí dostala pětice šlechticů, která utvořila užší kabinet přezdívaný Cabal podle počátečních písmen jejich jmen. (Thomas Clifford, 1. baron Clifford, Henry Bennet, 1. hrabě z Arlingtonu, George Villiers, 2. vévoda z Buckinghamu, Anthony Ashley Cooper, 1. hrabě ze Shaftesbury a John Maitland, vévoda z Lauderdale).⁵⁷

Dalším problémem, který král musel řešit, byla otázka nástupnictví. I přesto, že měl Karel spoustu mimomanželských potomků se svou právoplatnou manželkou Kateřinou z Braganzy, měl bohužel jen „nedonošence”.⁵⁸ Králi zůstal bez přirozených nástupců pouze jeho katolický bratr Jakub II. Stuart, vévoda z Yorku. Tento fakt snesl velkou vlnu nevole, následkem čehož proběhlo několik návrhů na vyloučení Jakuba z řady posloupností, především na základě tzv. Exclusion Bill, iniciované hrabětem Shaftesbury. Parlament, který tento návrh podporoval, se proto příznačně nazýval První vylučovací parlament. Tato krize byla ukončena rozpuštěním parlamentu.⁵⁹

Již během vlády Karla II se z původního uskupení v parlamentu začaly částečně formovat dvě významné politické strany - strana Toryů podporující Stuartovce, Anglikánskou církev a venkovskou šlechtu a strana Whigů, kteří podporovali přijetí Exclusion bill, vylučující nástupnictví Jakuba II. na trůn, ale především toleranci nekonformních protestantů.⁶⁰

Roku 1679 byl uskutečněn králův nejvýznamnější legislativní počín, a to přijetí zákona týkajícího se trestního řízení, tzv. Habeas Corpus (Amendment) Act (viz kapitola 3). Zákon, vycházející z historických nařízení a zákonů, které zajišťovaly práva obyvatel (např. *Magna Charta*). Jednalo se o novelu zákona *Habeas Corpus Act* z roku 1640. Původním záměrem zákona navrženého parlamentní opozicí bylo zamezení svévolného jednání krále. Na základě tohoto zákona měla být soudem

---

⁵⁷ KENYON, J. P. *Stuart England*. London: Penguin Books Ltd., 1978, s. 240.

⁵⁸ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, s. 301.

⁵⁹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 119.

⁶⁰ MARX, K. *Volby v Anglii. — Toryové a whigové* [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1852/081852.html>

prošetřena legálnost uvěznění konkrétních osob. Zákon zároveň připustil možnost propuštění uvězněného na základě peněžitě kauce a slibu dostavení se k soudu.⁶¹

Roku 1680 se králův nově svolaný parlament připojil k vylučovacímu návrhu a král byl nucen jej opět rozpustit. Představa katolíka Jakuba II. na trůně byla pro většinu nepředstavitelná. Následně selhaly i královy pokusy o vyjednání kompromisu v podobě Jakubovy vlády s omezenými pravomocemi ve spojení s vládou královy dcery Marie a Viléma III. Oranžského jakožto regentů. Parlament byl rozpuštěn a král až do své smrti vládl bez něj.⁶²

1.6. Anglická slavná revoluce a nástupnická krize

Jakubovi bylo padesát dva let, když se stal králem Anglie, Skotska a Irska. V dubnu 1685 byl Jakub slavnostně korunován ve Westminsterském opatství a tímto získal 2 tituly, Jakub II., král Anglie a Irska a Jakub VII., král Skotska.⁶³

Již od počátku se jeho vláda setkala s velkou nevolí parlamentu. Jako nově korunovaný král se, se vzrůstajícím obchodem vytvářejícím relativně vysoké příjmy, cítil méně nucen konzultovat s parlamentem záležitosti týkající se formulace zahraniční politiky. Během prvních let jeho vlády se armáda rozrostla o 20 000 mužů (převážně jako opatření nutná k potlačení dvou významných povstání), což mezi poslanci vyvolalo znepokojení, umocněné Jakubovým ignorováním jejich názorů a požadavků.⁶⁴

Jakub II., jakožto angažovaný římský katolík, měl v plánu odstranit zákony zakazující katolíky v úřadu a snažil se o změnu zákonů náboženské tolerance, které dříve ustanovil jeho bratr Karel II. Roku 1687 vydal vlastní Deklaraci o shovívavosti (Declaration of Indulgence), na jejímž základě byla pozastavena účinnost trestních zákonů proti katolíkům. Většina poslanců parlamentu, z nichž velká část nesouhlasila s presbyteriánskými protestanty, však nebyla připravena takové kroky tolerovat. K

---

⁶¹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 119.

⁶² KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 119.

⁶³ KENYON, J.P. James II king of England, Scotland, and Ireland: king of England, Scotland, and Ireland. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/James-II-king-of-England-Scotland-and-Ireland>

⁶⁴ KENYON, J. P. *Stuart England*. London: Penguin Books Ltd., 1978, s. 199.

dalšímu poplachu došlo v červnu 1688, kdy se zdálo, že katolická řada poslušnosti bude potvrzena narozením nového potomka - syna.⁶⁵

Parlament začal rychle podnikat kroky proti králi. Skupina sedmi protestantských šlechticů kontaktovala Viléma III., prince Oranžského a manžela Jakubovi nejstarší dcery Marie II. Stuartovny, a vyzvala jej k invazi do Velké Británie. V listopadu 1688 připlul Vilém přes anglický kanál doprovázen obrovskou invazní flotilou a přistál u Torbay v Devonu. Král Jakub vycítil svou beznadějnou situaci, a proto byl nucen vzdát se vlády. Po obsazení Londýna Vilémem Oranžským král uprchl ze země a našel azyl ve Francii. Poté, co Jakub uprchl, byl svolán tzv. Kongresový parlament, který prohlásil, že král Jakub abdikoval a nabídl neobsazený trůn s doprovodnou deklarací práv Vilémovi a Marii. Ti měli být v dubnu 1689 korunováni společnými anglickými panovníky.⁶⁶

Korunu získal Vilém III. Oranžský společně se svou ženou Marií. Bylo ujednáno, že po smrti jednoho z panovníků získal korunu ten přeživší. Z hlediska nástupnictví byli prvními dědici ti z Mariiny strany, následovala princezna Anna Dánská a teprve poté byli na řadě Vilémovi dědicové. Nárok na anglický trůn samozřejmě ztratili katolíci, či ti, kteří se s katolíky oženili. Budoucí panovníci navíc museli souhlasit s „deklarací proti transsubstanciaci a určitým doktrínám římskokatolické církve“. Tyto kvalifikační podmínky, přijaty již za vlády Karla II., zároveň stanovily zákon o korunovačním slibu z roku 1689.⁶⁷

Relativně mírové svržení Jakuba II. v roce 1688 je označováno jako „Slavná revoluce“ (Glorious Revolution)⁶⁸. Ta znamenala vytvoření trvalého protestantského urovnání britské politiky. Byla zavedena nová ústavní opatření, která vydržela až do moderní doby. Listina práv (Bill of rights – viz kapitola 4) zasláná parlamentem

---

⁶⁵ KENYON, J. P. *Stuart England*. London: Penguin Books Ltd., 1978, s. 205.

⁶⁶ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 120.

⁶⁷ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 122.

⁶⁸ Revoluci roku 1688 je možno nazývat všelijak: Slavná, nekrvává, neochotná, náhodná, populární, atd. Odstranění Stuartovců, konkrétně Jakuba, bylo následně zrodem Jakobitismu, proto se jeho věrným stoupencům říkalo Jakobité. Ve Skotsku zůstávají dodnes, a jsou stále loajální myšlenky Stuartovských králů.

Vilému Oranžskému a jeho ženě v roce 1689, byla jakousi reakcí na královu (Jakuba II.) snahu omezení protestantské víry a prosazení katolicismu.⁶⁹

Dokument obsahující práva občanů Anglie zavazoval anglické monarchy k jejich dodržování. Úvodní část Listiny práv líčí královny prohřešky a zavádí nová pravidla a úmluvy upravující státní záležitosti - nezákonnost koruny zvyšovat daně nebo mobilizace armády bez podpory Parlamentu, zároveň spolu s požadavkem pravidelných zasedání parlamentu, právo na svobodné volby a právo na svobodu projevu. Závaznost listiny práv byla zajištěna zákonem o uznání (Act of Recognition) z roku 1690.⁷⁰

Po Slavné revoluci se do popředí dostávají politické strany, které mimo jiné ovlivnily ústavní vývoj Anglie, a dochází k jejich rozvoji. Jednalo se o již zmíněné strany - Whigové a Toryové, jakožto členové dvou protichůdných politických stran či frakcí v Anglii.⁷¹ Tyto politické strany navazovaly na stranicí konce vlády Karla II. Nicméně tentokrát s pozměněným obsahem.

Whig, ať už je jeho původ ve skotské gaelštině jakýkoli, byl termín, používaný pro zloděje koní a později pro skotské presbyteriány. To implikovalo nekonformitu a vzpouru a bylo aplikováno na ty, kteří si nárokovali moc vyloučit dědice z trůnu. Tato strana Whigů. resp. „Nových whigů“, strana vedena Robertem Spencerem, hrabětem Sunderlandem, podporovala vládu Viléma Oranžského, především pak protestantskou orientaci anglické zahraniční politiky a opírala se o zcela nově vytvořenou vrstvu anglické obchodní a finanční buržoazie. Whigové měli oproti Toryům převahu ve Sněmovně lordů.⁷²

Na druhé straně stáli Toryové opírající se o anglikánskou církev a venkovské pozemkové vlastníky. Tory byl irský výraz, který naznačoval papežského psance a byl aplikován na ty, kteří podporovali dědičné právo Jakuba navzdory jeho římskokatolické víře. Toryové zpočátku ovládali dolní komoru parlamentu.⁷³ Whigové

---

⁶⁹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 120-121.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ YADAV, A. Whig and Tory. In: *Historical Outline of Restoration and 18th-Century British Literature*. [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://mason.gmu.edu/~ayadav/historical%20outline/whig%20and%20tory.htm>

⁷² Whig and Tory, historical political party, England. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Whig-Party-England>

⁷³ Tamtéž.

mimo jiné podporovali Vilémovu válku s Francií, zatímco na straně Toryů se tento konflikt neseťkal s přílišným pochopením. Toryové byli zastánci tzv. blue water strategy, tj. finančně méně nákladné námořní války.⁷⁴

Vzhledem k vytíženosti panovníka evropskými záležitostmi byl vytvořen užší výbor předních politiků, kteří zastávali ministerské posty. Jednalo se o skupinu státníků, která byla známá jako výbor Junto. Tento výbor je jakýmsi předchůdcem skutečného kabinetu.⁷⁵

Členy Junta byli John Somerse, baron Somerse, Charles Montagu, pozdější hrabě z Halifaxu, Thomas Wharton, pozdější markýz z Whartonu, a Edward Russell, hrabě z Orfordu. Tito muži se navzájem doplňovali, aby vytvořili impozantní politické partnerství – Somers byl talentovaný právník, Montagu finanční expert, Wharton bohatý volební a Russell námořní hrdina. Funkce, které ve výboru zastávali, byly lord strážce Velké pečeti, lord prezident, lord strážce Tajné pečeti a dva státní tajemníci. Všichni byli velmi schopní parlamentní diskutéři. Od roku 1702 se k těmto mužům přidal organizační talent Charles Spencer a později také hrabě ze Sunderlandu (1675–1722). Přestože se Junto nikdy nepodařilo získat úplnou nadvládu nad whigovskou stranou, od svých současníků je odlišovala jejich výjimečná organizace a soudržnost.⁷⁶

Jedním z důvodů, proč Vilém přijal trůn, bylo učinit z Anglie aktivního spojence v boji proti francouzskému panovníkovi Ludvíkovi XIV. Ludvík, který podporoval nárok Stuartovců na trůn, tudíž poté, co byl Jakub II. sesazen a uprchl do Francie, zde našel silného spojence a pokusil se naposledy získat zpět svůj nárok na trůn. Tento konflikt vyústil v tzv. Devítiletou válku mezi Francií a Velkou aliancí, která zahrnovala Anglii, Španělsko, Rakousko a Nizozemskou republiku. Žádná ze stran nemohla dosáhnout vítězství, a to až do roku 1697, kdy bylo dosaženo patové situace a Válka skončila mírem uzavřeným v nizozemském Ryswicku.⁷⁷

Vedení velmi drahé války s Francií postavilo Viléma do bezvýchodné situace. Panovník potřeboval podporu parlamentu a díky tomu se stal v podstatě závislým na

---

⁷⁴ KOVÁŘ, Martin. *Anglie posledních Stuartovců 1658-1714*. Praha: Karolinum, 1998, s. 182.

⁷⁵ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 123.

⁷⁶ JONES, C. 'The parliamentary organization of the whig junto in the reign of Queen Anne: an additional note', in: *Parliamentary History*, 16 (1997), s. 205-212.

⁷⁷ HILLER, J.K. The Nine Years' War, 1689-1697. In: *Heritage.nf.ca*. [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.heritage.nf.ca/articles/exploration/9-years-war.php>

parlamentních finančních prostředcích. Neustále rostoucí náklady na financování vojenských záležitostí měli za následek vytvoření systému tzv. Státního dluhu roku 1693 a následující rok došlo na základě Královské Charty k založení Anglické banky (Bank of England).⁷⁸

Parlamentu se podařilo prosadit Tříroční zákon (Triennial Act), jenž byl následně přijat v prosinci roku 1694 navzdory dřívějším královským vetům. Tento zákon stanovil, že žádný budoucí parlament nebude mít delšího trvání než tři roky. Panovník byl tudíž povinen vydat příkaz ke svolání nového parlamentu, a to nejpozději tři roky po jeho rozpuštění. Poslanci za jednotlivé země požadovali pravidelné volby, které by odradily ministry od „zkorumpování“ parlamentu pomocí sponzorství, důchodů nebo jiných pobídek k vybudování spolehlivé soudní podpory mezi poslanci. Ačkoli tento zákon nijak nezastavil ministerský vliv na poslaneckou sněmovnu, zcela změnil tvář politiky. Až do svého zrušení v roce 1716 pořádání častých voleb značně prohloubilo politické rozpory a prudkost, které se v tomto období vyznačovaly rozboji mezi Whigy a Toryi.⁷⁹

Vilém vládl společně s Marií až do její smrti roku 1694. Marie, která neměla příliš velký vliv na politické dění, spíše zastupovala svého manžela Viléma v jeho nepřítomnosti. Nicméně se zasloužila o smířování nepokoje mezi členy Toryů a Harleyovy skupiny s existencí „Nizozemského režimu“.⁸⁰ V těchto letech Vilémovi samostatné vlády došlo k vydání několika významných zákonů, mezi něž patřil i Zákon o tiskových licencích (The Licensing of the Press Act).

Zákon o tiskových licencích z roku 1662 byl zákonem anglického parlamentu s dlouhým názvem „Zákon o prevenci častých zneužití při tisku pobuřujících a nelicencovaných Knih a brožur a o regulaci Tisk a tiskové lisy“. V roce 1685 byl licenční zákon obnoven na sedm let, přičemž v Listině práv nebyla žádná zmínka o svobodě tisku. Po skončení platnosti licenčního zákona v roce 1692 se pokračovalo až

---

⁷⁸ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007. s. 122-123.

⁷⁹ 1695. In: *istoryofparliamentonline.org*. [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1690-1715/parliament/1695>

⁸⁰ Robert Harley byl jeden z lídrů odnože strany Whigů-Country whigů. Spolu s Paulem Floeyem, Simonem Harcourtem a Johnem Grubhamem Howem.

do konce stávajícího zasedání parlamentu. V roce 1695, kdy licence vypršela, ji členové dolní sněmovny již odmítli obnovit.⁸¹

S královním úmrtím nastala obava, že protestantské dědictví bude v nebezpečí vzhledem k tomu, že Marie neměla žádné potomky. Tato obava se prohloubila se smrtí jejího přímého následníka trůnu-Vévody z Gloucesteru. Vystala tedy otázka úpravy dědické posloupnosti. Vzhledem k tomu, že princezna Anna již byla ve věku, kdy se nepředpokládalo, že by mohla přivést na svět následníka trůnu, přičemž všechny její děti zemřely, bylo nutné zajistit nástupnictví na anglickém trůnu. Parlament spolu s Vilémem tuto otázku zdlouhavě projednávali a výsledkem těchto debat byl roku 1701 tzv. zákon o posloupnosti (Act of Settlement) – viz kapitola 4.4.⁸²

Roku 1702 zasáhla rod Stuartovců další tragédie, kterou byla nečekaná smrt Viléma Oranžského (následkem pádu z koně). Po smrti panovníka, která znamenala pro Anglickou vnitropolitickou scénu velký šok, nastoupila na trůn podle posloupnosti již zmíněná Anna Dánská. V roce 1707 došlo ke spojení Anglie a Skotska do jednoho suverénního státu pod názvem Království Velké Británie (United Kingdom of Great Britain), a Anna se tak stala jeho vůbec prvním panovníkem. Jelikož zemřela bez potomků, byla tak posledním panovníkem z rodu Stuartovců.⁸³

Po zániku dynastie Stuartovců nastoupila na anglický trůn Hanoverská dynastie. První britský panovník této dynastie, Jiří I., získal nárok na trůn na základě faktu, že jeho matka Žofie Hanoverská, byla vnučka Jakuba I. Stuarta. Tato dynastie nicméně nikdy nebyla uznána Britskými katolíky a jakobity jako právoplatně vládnoucí.⁸⁴

---

⁸¹ KOVÁŘ, Martin. *Anglie posledních Stuartovců 1658-1714*. Praha: Karolinum, 1998, s. 191-192.

⁸² KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 124.

⁸³ COWARD, Barry. *The Stuart age: England, 1603-1714*. 2. edit. London.

⁸⁴ COWARD, Barry. *The Stuart age: England, 1603-1714*. 2. edit. London.

1.6. Filozofie Anglii 17. století

17. století provázené utrpením a nestabilitou způsobené neustálými konflikty vyvolala mnoho otázek o lidské povaze, občanské společnosti, a to nejdůležitější - jak strukturovat vládu, aby účinně zabránila dalším narušením veřejného pořádku.⁸⁵

To vše vedlo k produkci dvou politických myslí-Thomase Hobbesa (1588-1679) a Johna Locke (1632-1704). Hobbes a Locke měli o tom, co je pro společnost nejefektivnější formou vlády, zásadně rozdílné názory. Hobbes byl zastáncem absolutismu - systému, který předával kontrolu nad státem do rukou jediného člověka, panovníka zbaveného všech forem omezení nebo odpovědnosti. Na druhé straně Locke upřednostňoval otevřenější přístup k budování státu. Locke věřil, že legitimita vlády pocházela z vůle lidu. I přesto, že se jejich závěry o tom, co vedlo k efektivitě vlády, velmi lišily, jejich argumenty měly obrovský dopad na pozdější filozofy doby osvícenství.⁸⁶

Ačkoli Hobbes a Locke žili zhruba ve stejném období a byli svědky většiny stejných událostí, jejich kariéra je vedla odlišnými cestami, které měly velký dopad na jejich filozofii. Oba vyrostli v relativně skromných rodinách, které nicméně byly stále dostatečně finančně zabezpečené na to, aby jim poskytly rozsáhlé vzdělání. Hobbesův otec byl anglikánským vikářem, zatímco Locke vyrůstal v puritánské rodině. Hobbes začátkem 17. století úspěšně promoval na Oxfordské univerzitě a po dokončení studia působil jako učitel rodiny Cavendishů, přičemž se soustředil na výuku budoucího hraběte z Devonshiru. Ve spojení s Williamem Cavendishem, který se stal finančníkem krále Karla I., měl blízko ke královské rodině a krátce se také stal učitelem matematiky krále Karla II. Zároveň cestoval po Evropě, kde spolupracoval se svými filozofickými kolegy, včetně Galilea, Mersenna, a Descarta.⁸⁷

Hobbes byl vytrvalý a otevřený Royalista, který ze strachu z blížící se občanské války uprchl do Paříže. V této době, jakéhosi dobrovolného vyhnanství, začal Hobbes

---

⁸⁵ The 17th century. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/Western-literature/The-17th-century>

⁸⁶ History: Hobbes, Locke, and the Social Contract. *American battlefield trust* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/hobbes-locke-and-social-contract>

⁸⁷ Human Right Classic Theories: Hobbes and Locke. *Science encyclopaedia* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://science.jrank.org/pages/9663/Human-Rights-Classic-Theories-Hobbes-Locke.html> anebo Thomas Hobbes & John Locke: Political Theories & Competing Views. In: *Study.com*. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/thomas-hobbes-john-locke-political-theories-competing-views.html>

vydávat svá filozofická díla založena na povaze znalostí, jazyka a lidskosti. Z dálky sledoval politický vývoj ve své domovské zemi a brzy po svém návratu v roce 1651 publikoval své nejslavnější a nejpolitičtější dílo *Leviathan*.⁸⁸

Locke, na druhé straně, byl synem důstojníka kavalérie v armádě Nového modelu Olivera Cromwella, který ho ve válce pevně postavil na parlamentní stranu. Lockovi bylo 17 let, kdy parlamentní síly popravily krále Karla I. a kdy byla zavedena vojenská diktatura Olivera Cromwella. V roce 1652, po promoci na prestižní škole ve Westminsteru, získal Locke stipendium na Christ Church, Oxfordské univerzity, kde byl vedle ostatních mladých mužů připravován na duchovní službu. V listopadu 1665, v důsledku jeho Oxfordských studií, byl Locke vyslán na diplomatickou misi do Braniborska. Locke, prosazující svobodu náboženského vyznání, shledal tuto cestu za velmi přínosnou pro své další myšlenky, jelikož v Braniborsku byla prosazována politika tolerance jak pro katolíky, kalvinisty, tak i luterány.⁸⁹

Lockeovo spojení s Anthonyem Ashley Cooperem (známým jako 1. hrabětem z Shaftesbury) vedlo k tomu, že se postupně stal vládním úředníkem pověřeným shromažďováním informací o obchodu a koloniích, zároveň ale ekonomickým spisovatelem, opozičním politickým aktivistou a konečně i revolucionářem, jehož „myšlenka“ nakonec zvítězila ve Velké revoluci.⁹⁰

Shaftesbury učil svého oblíbence Lockeova politice, vzdělání, znalosti obchodu a mnoha dalším záležitostem. Poté se Locke nastěhoval k hraběti Shaftesburymu do domu, kde o něj později, v době jeho nemoci, pečoval a byl v centru dění téměř všeho, co Shaftesbury dělal. Shaftesbury byl členem politické strany Whigů, jež byla radikální opozicí sněmovny Lordů, a Locke tak mohl pomáhat Shaftesburymu ovlivnit parlamentní volby. Rok po Shaftesburyho uvěznění v Londýně pomáhal se schvalováním zákona Habeas Corpus act (1679), díky němuž bylo nezákonné, aby vláda zadržovala osoby bez podání formálních obvinění.⁹¹

---

⁸⁸ Thomas Hobbes & John Locke: Political Theories & Competing Views. In: *Study.com*. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/thomas-hobbes-john-locke-political-theories-competing-views.html>

⁸⁹ Cranston, Maurice, 1957, *John Locke, A Biography*, reprinted Oxford: Oxford University Press, 1985.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha, 1941. Knihovna politických klasiků.

Když v březnu 1681 Karel II. rozpustil parlament a neměl v plánu jej opět svolávat, existoval pouze jediný způsob, jak zastavit Stuartovský absolutismus. Tím byla vzpoura, ve které figuroval i hrabě. Shaftesbury byl tedy nejnebezpečnějším soupeřem krále a Locke stál po jeho boku. Následkem vzpoury byl Shaftesbury v roce 1682 nucen uprchnout do Holandska a jeho učenec Locke jej do exilu následoval o rok později. Do Anglie se Locke vrátil až po Slavné revoluci jako doprovod budoucí královny Marie.⁹²

Hobbes a Locke předkládali své argumenty s velmi podobnými strukturami, počínaje zkoumáním „stavu přírody“. Stav přírody byl pro Hobbese válečným stavem, v podstatě čistě anarchickým světem, kde lidé neustále bojují o omezenou moc a zdroje, což je život, který Hobbes popsal jako osamělý, chudý, ošklivý, brutální a krátký. Hobbes ve své teorii přirozeného stavu připisoval všem lidským bytostem přirozenou svobodu a rovnost, na jejichž základě jsou oprávněni provádět jakékoliv činnosti, které by mohly být nezbytné k ochraně před ostatními bytostmi. Lidé by podle něj neměli šanci na přežití, pokud by žili skromně, neútočili a jen se bránili. V tomto stavu by každá osoba měla mít právo nebo licenci na všechno na světě. Pokud dojde ke sporu o nějakou věc, snaží se jeden druhého zničit či si jej podrobit.⁹³

Jedinec tak neměl nikdy jistotu, že mu plody jeho práce nikdo nesebere či zda nebude někým připraven o život. Tato nejistota byla dána ve dvou rovinách, a to v rovině faktické a právní. Ve faktické rovině je nejistota dána tím, že se vždy může najít někdo chytřejší, silnější, rychlejší, a tento jedinec může vůči druhému jedinci uplatnit svá přirozená práva a vzít plod jeho práce či jej připravit o život. V právní rovině je nejistota vyjádřena tím, že v přirozeném stavu není žádný vládce či soudce, který by nestranně rozsoudil při těchto dvou jedinců. Není zde také nikdo, kdo by případný rozsudek dokázal vykonat. Útočník se tak „nemusel obávat ničeho jiného než moci jednotlivce“. Tyto nejistoty, které v přirozeném stavu mezi lidmi panují, by

---

⁹² Human Right Classic Theories: Hobbes and Locke. *Science encyclopaedia* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://science.jrank.org/pages/9663/Human-Rights-Classic-Theories-Hobbes-Locke.html><https://study.com/academy/lesson/thomas-hobbes-john-locke-political-theories-competing-views.html>

⁹³ HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha, 1941. Knihovna politických klasiků.

nevyhnutelně vedly ke konfliktu, tzv. válce všech proti všem (*bellum omnium contra omnes*).⁹⁴

Samotné zákony přírody podle něj totiž nestačily k tomu, aby spolu lidé mohli žít. Bylo tomu tak proto, že stále neexistovala moc, která by mohla tyto zákony vymáhat. V množství lidí totiž vždy mohl mít někdo pocit, že je mu křivděno, přičemž mohlo dojít k rozbrojům a jiným problémům, které mohlo takové společenství rozrušit. Pro zachování míru byla podle Hobbese potřeba jednotné vůle, ve které pak nevznikaly spory. Jedinou cestou, jak ustavit tuto společnou moc, podle něj bylo svěřit veškerou moc všech pouze jedné osobě či shromáždění.⁹⁵

Podle Hobbese byl tak jediným způsobem, jak uniknout občanské válce a udržet mírový stav ve společnosti, zavedení nestranné a absolutní suverénní moci, která je konečnou autoritou ve všech politických otázkách. Hobbes věřil, že jeho vlastní politická filozofie takový závěr vědecky dokazuje.⁹⁶

John Locke zaujal zcela odlišný postoj. Ve svém Druhém pojednání o vládě, stejně jako Thomas Hobbes, zvažoval tzv. přirozený stav před vznikem státu. Nicméně pro Locke nebyl stav přírody stavem války, ale stavem svobody. Ve skutečnosti se jednalo o stav nejčistší svobody, kde lidé mohli jednat bez omezení, což ale znamenalo paradox, protože svět absolutní svobody vytvořil prostředí, ve kterém svoboda jednoho jednotlivce může porušovat přirozená práva jiného. Locke věřil, že všichni lidé mají tři základní práva - život, svobodu a majetek. Tvrdil, že tato práva jsou jak přirozená, což znamená, že mají původ v samotné přírodě, tak nezczizitelná, což znamená, že je nelze odejmout, pouze omezit.⁹⁷

Locke rozlišoval rozdíl mezi povinnostmi a svobodami, přičemž svoboda byla pravomoc něco udělat nebo získat bez předchozí povinnosti. Právo nabývání majetku

---

⁹⁴ Human rights. The classic theories: Hobbes and Locke. In: *Science encyclopaedia* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://science.jrank.org/pages/9663/Human-Rights-Classic-Theories-Hobbes-Locke.html>

⁹⁵ HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha, 1941. Knihovna politických klasiků. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <http://www.distance.cz/rocnik-2007/1-cislo/t-hobbes-leviatan---j-locke-druhe-pojednani-o-vlade>

⁹⁶ HOBBS, Thomas. *Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského*. Praha, 1941. Knihovna politických klasiků.

⁹⁷ Human Right Classic Theories: Hobbes and Locke. *Science encyclopaedia* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://science.jrank.org/pages/9663/Human-Rights-Classic-Theories-Hobbes-Locke.html> anebo Thomas Hobbes & John Locke: Political Theories & Competing Views. In: *Study.com*. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/thomas-hobbes-john-locke-political-theories-competing-views.html>

patřilo mezi svobodu. Pokud tedy jedinec neodcizil majetek, který dříve vlastnil někdo jiný. Krádež byla podle Locka nepřípustná. Bylo potřeba požádat vlastníka o povolení k prodeji jeho majetku. Je to proto, že majetek omezuje svobodu druhých a ukládá jim povinnosti. Locke prokázal, že soukromé vlastnictví je naprosto nezbytné pro svobodu.⁹⁸

Druhou část teorie přirozených práv tvořila zvláštní práva. Existovala zvláštní práva konsensuální a nekonsensuální. Zvláštní práva nekonsenzuální, jak název napovídá, nevyžadovala souhlas osob. Vztah takovéto povahy byl například mezi rodičem a dítětem. Děti podle Locka získávaly přirozená práva pouze v dospělosti. Konsensuální práva pak existovala jako součást dohody mezi dvěma jednotlivci, jimž tato práva patřila.⁹⁹

Navzdory mnoha rozdílům byli oba, jak Hobbes, tak Locke, nástrojem pro rozvoj toho, čemu dnes říkáme sociální smlouva či základní dohoda, na níž stojí celá občanská společnost, přičemž v dnešní době žijeme spíše ve světě podle Lockeovy teorie než podle Hobbesa, s převládajícím důrazem na důležitost lidských práv a zastupitelské vlády.

---

⁹⁸ LOCKE, J. *Druhé pojednání o vládě*, Svoboda, Praha 1992.

⁹⁹ KELLY, P. (2007) *Locke's Second Treatise of Government* (London: Continuum Publishing, 2007).

2. Petition of Right (1628)

Petition of Right, česky Prosba o právo je jedním z nejslavnějších anglických ústavních dokumentů. Tento dokument stanovující konkrétní individuální ochranu jednotlivce proti státu, zastával stejné hodnoty jako Magna Charta Libertatum a Bill of rights-Listina práv z roku 1689.

Přijetí tohoto dokumentu bylo vyvrcholením sporů mezi králem Karlem I. a dolní sněmovnou parlamentu¹⁰⁰. Jakékoli vysvětlení proto musí začít analýzou tohoto sporu.

Tato kapitola navazuje na kapitolu první a detailněji se zabývá událostmi, které předcházeli přijetí Prosby o právo.

2.1. Okolnosti přijetí Petition of Right

V červnu roku 1625 svolal král parlament za účelem přesvědčení poslanců k odhlasování financí na válečné tažení proti Španělsku (nutno podotknout, že Španělsko bylo toho času jednou z nejmocnějších zemí v Evropě). Parlament hlasoval o poskytnutí dotací, které by pomohly v boji proti Španělům. Předmětem hlasování ale byla pouze 1/10 z částky, která byla potřeba k financování efektivní války. Na zasedání parlamentu zároveň proběhla kritika vévody z Buckinghamu, který krále podporoval v připravované válce. Poslanci, kteří odmítali poskytnout králi plnou finanční podporu v zamýšlené válce, požadovali odvolání Buckinghamu z Královské rady.

Hlavním důvodem odmítnutí poskytnutí plné částky byla především nechuť parlamentu „zatahovat“ Anglii do velmi nákladné války. Situace byla samozřejmě umocněna nedůvěrou v panovníka, který uzavřel sňatek s katoličkou, princeznou Jindřiškou-Marií, sestrou Ludvíka XIII. Poslance a lordy navíc neuspokojoval panovník, který odmítal sdělovat parlamentu své politické záměry.¹⁰¹ Král, který

---

¹⁰⁰ The Commons (dnes známé jako House of Commons of the United Kingdom) je volený orgán skládající se z 650 členů, známí jako členové parlamentu. Poslanecká sněmovna Anglie se začala vyvíjet ve 13. a 14. století.

¹⁰¹ GUY, J.A. "The Origins of the Petition of Right Reconsidered," *The Historical Journal* 25, No.2 (Jun. 1982): 289-312.

nesouhlasil se zasahováním poslanců do královské moci, roku 1625 parlament rozpustil.¹⁰²

Neúspěšná výprava Buckinghamu do Španělského Cádizu jen přiživila nesnášenlivost členů dolní sněmovny vůči jeho osobě. Během zasedání nového parlamentu, který byl král nucen svolat kvůli parlamentní finanční podpoře v započaté válce, byl vysloven návrh na Buckinghamův impeachment. Pobouření krále tímto jednáním dolní sněmovny mělo za následek její opětovné rozpuštění. I přes veškeré své výhrůžky si byl král vědom, že bez podpory parlamentu nemůže fungovat. Bez potřebného schválení parlamentu začal král vybírat celní poplatky, tzv. *tonnage* a *poundage*¹⁰³

Tyto celní poplatky byly udělovány anglické koruně parlamentem již od středověku. *Tonnage* byla pevnou subvencí na každou tunu (sudu) dováženého vína a *poundage* byla *ad valorem* (proporcionální) daň na veškeré dovážené a vyvážené zboží. Tato cla parlament běžně poskytoval např. tudorovským panovníkům s doživotní platností. Uchýlení koruny k *impositions*, však vedlo první parlament Karla I. k upuštění od obvyklého doživotního grantu. Král reagoval tím, že nařídil výběr cel *ad hoc*, dokud mu tuto výsadu parlament opět neudělí. To ovšem parlament opětovně odmítl.¹⁰⁴

V návaznosti na neúspěšnou výpravu proti španělskému Cádizu vedenou vévodou z Buckinghamu, donutila tristní finanční situace krále ke svolání parlamentu a opětovného požadavku získání financí. Buckingham, který nesl hlavní vinu z porážek, byl rozrušeným parlamentem obviněn z velezrady a odmítal hlasovat o subsidiích, dokud nebude projednána stížnost na osobu Buckinghamu. Roku 1626 členové vyslovili žádost o vévodův impeachment. Během projednávání v dolní sněmovně zazněla dále stížnost na posilování panovníkovi moci a plánů na zbavení se parlamentu. Zároveň se projednávala zoufalá finanční situace, která vedla lid na pokraj

---

¹⁰² VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s. 14

¹⁰³ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009, s. 33.

¹⁰⁴ Tamtéž.

úplného vysílení vzhledem k vykořisťování královskými daněmi. Na tento spor král v červnu 1626 reagoval rozpuštěním parlamentu.¹⁰⁵

2.1.1. Nucené půjčky

Poté, co v roce 1626 král rozpustil parlament, se Koruna ocitla na pokraji bankrotu. Zprávy o císařských vítězstvích v Evropě a obviňování z jeho vlastního nečinnosti přiměly krále více než kdy jindy k jednání. Vzhledem k tomu, že odmítal ukončit válku se Španělskem, musel činit zoufalá opatření k odvrácení krize, která překračovala „hranu zákona“.¹⁰⁶

Velkou nevoli parlamentu sklidily královi machinace v rámci církve. Vzhledem ke své oblibě myšlenek arminianismu si král vytvořil dalšího spojence, kterým byl Williama Laud, arcibiskup z Canterbury, velmi neoblíbený v řadách členů parlamentu. Karel využil podpory Arminianů nejen proto, že se ztotožňoval s myšlenkami jejich víry, ale především proto, že jeho stoupenci nabízeli poslušnost královské autoritě. Arcibiskup z Canterbury George Abbot byl suspendován z důvodu odmítnutí udělení arminiánskému duchovnímu Robertovi Sibthorpeovi povolení kázat, načež se Arminian William Laud se stal *de facto* vůdcem anglikánské církve. Arminianismus byl přirovnáván ke katolicismu a katolicismus byl synonymem absolutismu, jelikož obě katolické země jak Francie, tak Španělsko měly absolutní monarchy. Tato hrozba absolutismu odcizila většinu Anglie, která byla striktně proti arminianismu.¹⁰⁷

Právě arcibiskup Laud krále podpořil v myšlence zavedení tzv. Forced loan- Nucených půjček (také známých jako úvěr pěti dotací). Z řad šlechticů z každého kraje byli jmenováni komisaři, kteří působili jako výběřčí půjček. Za rok bylo vybráno 70 procent z očekávaných 267 000 liber (ekvivalent 5 dotací). To bylo víc, než co Parlament králi dříve udělil, nicméně tyto nucené půjčky se staly velmi nepopulárními. 30 procent odmítlo zaplatit, což bylo vnímáno jako výraz odporu proti královské

---

¹⁰⁵ VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epocha, 2009., s 15.

¹⁰⁶ Charles I, the Privy Council, and the Forced Loan Richard Cust, *Journal of British Studies* Vol. 24, No. 2, Politics and Religion in the Early Seventeenth Century: New Voices (Apr., 1985), pp. 208-235 (28 pages) Published By: Cambridge University Press

¹⁰⁷ MILTON A.. "Arminians, Laudians, Anglicans, and Revisionists: Back to Which Drawing Board?". *Humanrights: magna-carta* [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/10.1525/hlq.2015.78.4.723

autoritě. Někteří soudci odmítli podpořit legálnost nucené půjčky a hlavní soudce královské lavice (Chief Justice of the King's Bench) Ranulph Carew byl králem propuštěn ze svého postu. Tento důkaz totálního absolutismu pouze na královo absolutní pohrdání zákony, které mu nevyhovovaly a odstraňování osob, které mu odporovaly.¹⁰⁸

Z pohledu krále byly tyto nucené půjčky jakýmsi „testem politické loajality“. Královi to umožnilo zjistit, kdo jsou jeho oponenti, ale zároveň si mohl ověřit, zda je schopen získat dostatek finančních prostředků od politického národa bez předchozí konzultace s parlamentem.

2.1.2. Five knights case

Nucené půjčky se setkaly s velkou mírou nevole v řadách vysoce postavených šlechticů. Tito prominentní šlechtici odmítali půjčovat své peníze koruně a zároveň bránili výkonu místních výběřčích, ustanovených králem. Králova reakce na sebe nenechala dlouho čekat. Za nezaplacení nucené půjčky byli v březnu 1627 tito šlechtici uvězněni. Jednalo se o 76 pánů - králových oponentů. I přes jejich uvěznění však nedošlo k obvinění, a to právě ze strachu, že by soudci mohli rozhodnout proti vůli krále. Již v minulosti docházelo k uvěznění některých osob z rozhodnutí panovníka bez jakéhokoliv obvinění či prokázání viny, nicméně k těmto případům docházelo pouze výjimečně a jen z důvodu ohrožení státní bezpečnosti. Proto bylo v tomto případě použití královské výsady pro politické účely naprosto bezprecedentní.¹⁰⁹

Z těchto 76 šlechticů vystoupilo 5 uvězněných rytířů (sir Thomas Darnel-společně se čtyřmi dalšími rytíři, sirem Johnem Corbetem, sir Walterem Earlem, sirem Edmundem Hampdenem a sirem Johnem Hevinghamem) před soud Královské lavice, na základě žádosti o vydání writu Habeas Corpus-soudního příkazu k jejich předvedení před tento soud, přičemž požadovali své právo znát zákonný důvod uvěznění.¹¹⁰ Rytíři požadovali své propuštění na základě zaplacení kauce. V listopadu 1627 byla jejich žádost o zákonný důvod uvěznění projednána před soudem Královské lavice. Tajná

---

¹⁰⁸ MILTON, A. "Arminians, Laudians, Anglicans, and Revisionists: Back to Which Drawing Board?". Humanrights: magna-carta [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/10.1525/hlq.2015.78.4.723

¹⁰⁹ WILLIAMS Sarah, The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I, Illinois Wesleyan University

¹¹⁰ Forced loans, 1626-27. In: *bcwproject.org*. [online]. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: <http://bcw-project.org/church-and-state/the-kings-peace/forced-loans>

rada, která byla pověřena uvězněním rytířů, byla dotázána na důvod uvěznění, načež byl jako důvod uveden „zvláštní rozkaz panovníka“.¹¹¹

Obhajoba následně apelovala především na středověké precedenty, včetně článku 39 Magny charty, který stanovil, že žádný člověk by neměl být připraven o svobodu bez řádného spravedlivého procesu. Soudci v tomto případě nechtěli příliš pečlivě zkoumat způsob, jakým Charles využíval středověkou královskou výsadu, ale uvedli, že zatčení bylo legální, jelikož autorita koruny byla sama o sobě dostatečná a precedentní. Předseda soudu Hyde Lord King's Justice uvedl, že přísahal, že bude chránit královská práva, a pokud král prohlásil, že z důvodu státu zatkl více než sedmdesát pánů po celé zemi, nebylo toto na posouzení předsedy Hydea, natož aby tvrdil něco jiného. Nutno poznamenat, že soudci rozhodovali pod nátlakem, kterým byla králova výhrůžka propuštění vzhledem k jejich počátečnímu zpochybňování legálnosti nucených půjček.¹¹²

V konečné fázi bylo rozsudkem potvrzeno královské právo na uvěznění šlechticů-v tomto případě bez řádného průběhu soudního procesu. Generální prokurátor sir Robert Hearth, zastupující korunu, se navíc pokusil změnit toto královo oprávnění tak, aby král mohl využít práva uvěznění osob za každé situace. Parlament této změně zabránil v roce 1628 (Petition of Right). Propuštění 5 uvězněných rytířů požadujících zaplacení kauce bylo soudním rozhodnutím zamítnuto, jelikož k propuštění mohlo dojít opět pouze na základě rozhodnutí panovníka.¹¹³

Závěrem to byl five knight case-případ pěti rytířů¹¹⁴, který pomohl prohloubit nedůvěru parlamentu a především anglického lidu ve svého krále a který vedl k debatám o síle královských výsad.

---

¹¹¹ WILLMS S. *The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I*, Illinois Wesleyan University, 2006, Vol. 7 : Iss. 1 , Article 11.

¹¹² Habeas corpus versus divine right. The history jam [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <https://thehistoryjar.com/2019/01/21/habeas-corpus-versus-divine-right/>

¹¹³ WILLMS S. *The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I*, Illinois Wesleyan University, 2006, Vol. 7 : Iss. 1 , Article 11.

¹¹⁴ The Five Knights' case (1627) 3 How St Tr 1 (also Darnel's or Darnell's case) (K.B. 1627).

2.1.3. Prosba o právo

Po propuštění rytířů v roce 1628 byl král, vzhledem ke své potřebě peněz k financování rozpoutané války se Španělskem, nucen opět svolat parlament. Třetí parlament se řádně shromáždil 17. března 1628. Ve své úvodní řeči král požadoval okamžité přiznání daní, aby se mohlo pokračovat ve válce, načež poslanci rozhodli, že nebudou poskytnuty žádné peníze, pokud nebudou vyřešeny jejich stížnosti. Následovaly bouřlivé diskuze o otázce svévolné vlády a téměř neomezených pravomocí krále. Sněmovna vyjádřila své odhodlání zajistit silný závazek krále dodržovat požadavky právního státu, protože se mělo za to, že koruna porušila „ducha“ ustanovení 39 Magny Charty.¹¹⁵

Pod vedením sira Edwarda Cokea byly zformulovány požadavky parlamentu a dostaly podobu dokumentu, který se opíral o Statuty Edvarda I. a Magnu Chartu. Tento dokument byl následně zaslán králi jako tzv. Petice či Prosba o právo (Petition of Right) – viz kapitola 2. této práce. Mezi hlavní požadavky patřil parlamentní souhlas s jakýmkoliv daněmi, dary, poplatky či půjčkami, ale také záruky proti uvěznění bez řádného důvodu, který reagoval na případ pěti rytířů¹¹⁶

Královi oponenti, členové poslanecké sněmovny vedeni sirem Johnem Eliotem, sirem Edwardem Coke, sirem Robertem Phelipsem, Johnem Seldenem a sirem Thomasem Wentworthem, zformulovali požadavky parlamentu, které dostaly podobu dokumentu, jenž se opíral o Statuty Edvarda I. a Magnu Chartu. Tento dokument byl následně zaslán králi jako Prosba o právo. Sir Edward Coke a sir Thomas Wentworth vystupovali jako její „architekti“. Prosba neměla sloužit jako návrh nového zákona, ale byla jakousi deklarací zavedených práv. Obsahovala čtyři požadavky:

- žádné daně nesměly být vybírány bez souhlasu parlamentu;
- žádný subjekt nesměl být uvězněn bez uvedení důvodu (opětovné potvrzení práva Habeas corpus);
- v domech občanů nesměli být ubytováni žádní vojáci a

---

¹¹⁵ KENYON, J. P. *THE STUART CONSTITUTION 1603-1688: DOCUMENTS AND COMMENTARY*. 1. edition. London: Cambridge University Press, 1969. s. 107

¹¹⁶ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 101.

- stanné právo nesmělo být použito v době míru.¹¹⁷

Tato práva si nárokovali na základě zákona a stanov Magna Charta a zákonů Edwarda I., Edwarda III a Richarda III. Třetí a čtvrtý požadavek odrážejí dopad, který měla králova válečná zahraniční politika na každodenní život. Prosba o právo byla předložena králi v následujícím znění:

“Nejznamenitějšímu královskému Veličenstvu.

Duchovní a světské lordi a zástupci obcí, shromáždění v Parlamentě, upozorňují našeho svrchovaného pana krále , že- ježto je vyhlášeno a stanoveno statutem , vydaným v době vlády krále Eduarda I. a obecně nazývaným Statut o nepovolování daní, že král či jeho dědicové v tomto království nemají ukládat nebo vybírat daně nebo výpomoc bez dobré vůle a souhlasu arcibiskupů, biskupů, hrabat, baronů, rytířů , měšťanů a ostatních svobodných lidí celé obce tohoto království , a je z moci Parlamentu, konaného ve dvacátém pátém roce vlády krále Eduarda III., vyhlášeno a stanoveno, že nadále nikdo nemá býti nucen poskytovat proti své vůli půjčky králi, protože takové půjčky odporují smýšlení a právu království a (protože) jiné zákony tohoto království předpokládají, že nikdo nemá býti zatěžován ani poplatkem či daní, zvanou dobročinnost , ani takovým podobným poplatkem, že podle těchto výše zmíněných a jiných dobrých zákonů a statutů tohoto království vaši poddaní zdědili výsadu, že nemají být nuceni přispívat na nějakou dávku, daň, výpomoc či jiný podobný poplatek, nestanovený společným souhlasem .

II. Přesto však nedávno byla vydána různá pověření, určena rozličným zplnomocněncům v jednotlivých hrabstvích, pomocí nichž Vaši lidé byli shromažďováni na různých místech a bylo na nich požadováno, aby půjčili jisté peněžní obnosy Vašemu Veličenstvu... a byly Vaším lidem v jednotlivých hrabstvích ukládány a od nich vybírány... na rozkaz či pokyn Vašeho Veličenstva nebo Vaší Tajné rady proti zákonům a obyčejům tohoto království různé poplatky.

III. A ježto také statutem, zvaným Velká listina svobod Anglie, se vyhláší a stanoví, že žádný svobodný člověk nesmí být zatčen nebo zbaven svého statku nebo svých výsad

---

¹¹⁷ Humanrights: magna-carta [online]. [cit. 2020-06-04]. Dostupné z: <https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/brief-history/magna-carta.html>

či svobod nebo prohlášen za psance či poslán do vyhnanství nebo nějakým způsobem ničen, leč podle zákonného rozsudku sobě rovných či podle zákona země.

IV. Ve dvacátém osmém roce vlády krále Eduarda III. bylo vyhlášeno a stanoveno z moci Parlamentu, že nikdo, ať je jakéhokoliv stavu nebo postavení, nemá být vyhnán ze své půdy či statku ani zatčen ani uvězněn ani vyděděn ani popraven, aniž by byl pohnán k odpovědnosti řádným postupem práva.

V. Přesto , proti znění řečených statutů a jiných dobrých zákonů a statutů Vašeho království k tomu cíli vydaných, různí Vaši poddaní byli nedávno uvězněni bez uvedení příčiny, a když byli kvůli svému propuštění předvedeni před Vaše soudce na Vaše soudní rozkazy k předvedení zatčených..., nebyl jim osvědčen žádný důvod (zatčení), leč to, že byli zadrženi na zvláštní rozkaz Vašeho Veličenstva, ... a nadto ještě vráceni do různých vězení, aniž byli obžalováni z něčeho, z čeho by se měli odpovídat podle práva.

VII. A ačkoli se také z moci Parlamentu ve dvacátém pátém roce vlády krále Eduarda III. vyhlašuje a stanoví, že nikdo nemá býti předem zbaven života nebo údu proti ustanovení Velké listiny svobod a jiných zákonů a statutů tohoto Vašeho království, nikdo nemá být odsouzen k smrti jinak než podle práva ustanoveného v tomto Vašem království buď obyčeji tohoto království, nebo akty Parlamentu... přece v nedávné době byla vydána zmocněnci s plnou mocí a oprávněním provádět v zemi soudní řízení podle spravedlnosti válečného práva....tak zkráceným řízením a postupem, jaký je vlastní válečnému právu a jaký se používá v armádách v době války...

VIII. Pod záminkou toho byli někteří z Vašich poddaných některými z řečených zmocněnců odsouzeni k smrti...

Proto (duchovní a světští lordi a zástupci obcí, shromáždění v Parlamentě) prosí pokorně Vaše Veličenstvo, aby napříště nikdo nebyl donucován dáti či poskytnouti nějaký dar, půjčku, dobročinnost, dávkou nebo podobný poplatek bez souhlasu Parlamentu, aby nikdo nebyl volán k odpovědnosti... pro odepření, aby žádný svobodný člověk nebyl žádným takovým způsobem, jak je uvedeno shora, uvězněn nebo zatčen... a aby shora řečená pověření k postupu podle válečného práva byla odvolána a zrušena...

XI. O to vše nejpokorněji prosí (duchovní a světští lordi a zástupci obcí, shromáždění v Parlamentě) Vaše nejznamenitější Veličenstvo jako o svá práva a svobody podle zákonů a statutů tohoto království, a aby Vaše Veličenstvo dalo také laskavě veřejně vyhlásit, že rozhodnutí, jednání a postup ke škodě Vašeho Veličenstva nemají být v kterémkoli městě napříště trpěny..., a aby Vaše Veličenstvo pro větší pohodlí a bezpečnost Vašeho lidu vyhlásilo svou královskou vůli a přání, aby ve všech shora řečených věcech všichni Vaši úředníci a ministři Vám sloužili podle zákonů a statutů tohoto království, jak slouží ke cti Vašeho Veličenstva a prospěchu tohoto království.”¹¹⁸

Zpočátku král Prosbu odmítal, jelikož nemínil připustit jakékoliv omezení královské moci, nicméně v zoufalé potřebě finančních prostředků dne 7. června 1628 poskytl svůj souhlas a Prosbu o právo přijal.

Parlament poté poskytl králi 350 000 liber, což byl ekvivalent 5 dotací. Král se tak zavázal, že veškeré daně, půjčky a poplatky budou ukládány až po souhlasu parlamentu, žádný svobodný člověk nebude uvězněn, pokud nebyla prokázán zákonný důvod uvěznění, nebo neměl být zadržen ve vězení bez soudu, že vojáci nebudou moci být ubytováni v domech obyvatel proti jejich vůli a kdekoli byli ubytováni, museli zaplatit a že nebude uplatňováno stanné právo v době míru namísto řádného právního postupu v souladu s právem království.¹¹⁹

I přesto, že král projevil s dokumentem formální souhlas a sněmovna poskytla koruně finanční prostředky na válečné tažení ve Francii, spory mezi panovníkem a parlamentem neskončily.

---

¹¹⁸ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 250.

¹¹⁹ PAULINE, G. *King Charles I*. Berkeley: University of California Press, 1984.

2.1.4. Elliot's case

Druhé zasedání třetího parlamentu se shromáždilo 23. ledna 1629. V srpnu 1628 byl zavražděn nepopulární vévoda z Buckinghamu. Bez Buckinghamova vlivu král doufal, že s ním bude parlament konečně spolupracovat. Mezitím si sněmovna pod vedením sira Johna Eliota a Johna Pyma okamžitě začala stěžovat na rostoucí vliv arminiánské církve, se kterou jako puritáni nesouhlasili. Rovněž byly podány stížnosti na opětovný výběr daní tonnage a poundage, ke kterému parlament nedal souhlas, a byl tedy v rozporu s Prosbou o právo.¹²⁰

Kritika seslána Parlamentem na královu osobu byla považována za útok na jeho autoritu. Krátce na to odložil zasedání sněmovny v naději, že dosáhne kompromisu. Nicméně když se parlament znovu shromáždil 2. března 1629, došlo k výtržnostem. Královi oponenti vedeni sirem Eliotem, hlavním iniciátor protestu, vytvořili tzv. Tři rezoluce, ve kterých se objevila velmi ostrá kritika krále. Eliot, který odsuzoval arminianismus, také povzbudil obchodníky, aby odmítli platit tonáže a libry. Ti, kteří tyto daně platili, byli označeni jako nepřátelé království a zrádci anglických svobod.¹²¹

Král následně nařídil odložení zasedání parlamentu, přičemž pověřil svého řečníka, sira Johna Finche o vyhlášení tohoto odložení. Když se Finch pokusil vyhlásit konec zasedání, skupina poslanců v čele s Denzilem Hollesem jej násilně držela na židli. Poslanci trvali na tom, že sněmovna má právo rozhodnout, kdy bude jednání odročeno, a nařídili, aby řečník zůstal sedět, dokud nebudou přijaty Tři rezoluce. Za zamčenými dveřmi sněmovny četl Holles protest, zatímco královští úředníci bušili na dveře. V následném zmatku nebylo formálně hlasováno, ale mnoho poslanců vykřikovalo, že s těmito kroky souhlasí. Sněmovna poté hlasovala pro vlastní odročení.¹²²

10. března 1629 král vypracoval své prohlášení jako reakci na Tři rezoluce a zároveň oznámil rozpuštění parlamentu. V dlouhém prohlášení král bránil svou domácí a náboženskou politiku a prosazoval právo koruny vybírat tonnage a poundage bez souhlasu parlamentu. Následující den byli sir John Eliot, Denzil Holles, William

---

¹²⁰ PAULINE, G. *King Charles I.* Berkeley: University of California Press, 1984.

¹²¹ Sir John Eliot, English politician. In: *britannica.com*. [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/John-Eliot-English-politician>

¹²² PAULINE, G. *King Charles I.* Berkeley: University of California Press, 1984.

Strode, Benjamin Valentin a pět dalších zatčeno a uvězněno v londýnském Toweru. Případ sira Eliota se na základě žádosti o vydání writu habeas corpus dostal před soud Královské lavice. Král byl podobně jako v případě pěti rytířů požádán o uvedení důvodu zatčení, tak jak bylo v souladu s Prosbou o právo. Důvodem byly dle vyjádření panovníka „podvratné protistátní projevy ve sněmovně“. Soudci dali králi na základě relevantního důvodu za pravdu, obviněným byla uložena pokuta a bylo rozhodnuto o jejich oprávněném uvěznění. Na základě těchto událostí se král rozhodl vládnout bez parlamentu a pustil se do jedenáctiletého období své osobní vlády.¹²³

---

¹²³ PAULINE, G. *King Charles I.* Berkeley: University of California Press, 1984.

3. Habeas Corpus Act (1679)

Zákon Habeas Corpus Act 1679, vyplývající z politického napětí mezi králem a parlamentem, které následně vedlo ke Slavné revoluci v letech 1688-1689, byl nejvýznamnějším legislativním počinem během vlády krále Karla II.

Jednalo se o zákon, vycházející z historických nařízení a zákonů, které zajišťovaly práva obyvatel, takovým byla např. Magna Charta Libertatum. Habeas Corpus Act z roku 1679 navazuje a potvrzuje práva zakotvená v zákoně Habeas Corpus Act z roku 1640.

Tento zákon je považován za jeden z nejdůležitějších předpisů, který poskytoval procesně-právní ochranu osobní svobody jednotlivce před protiprávním zatčením nebo uvězněním.

Habeas corpus act, stejně jako Listina práv z roku 1689, která byla vítězným produktem Slavné revoluce, byla a stále je považována za nedílnou součást myšlenky „Anglické ústavy“ a základních práv.¹²⁴

3.1. Writ habeas corpus

Původ writu nelze s jistotou uvést. Pravděpodobně však writ habeas corpus vznikl v rámci středověkého anglického zvykového práva. Je těžké přesně říci, kde se tento writ poprvé objevil písemně, nicméně za nejznámější kodifikaci je považována Magna Charta Libertatum z roku 1215, která poskytovala všem svobodným osobám ochranu před nezákonným uvězněním.¹²⁵

Spojení „habeas corpus“ pochází z latiny a znamená doslovně „vlastnit tělo“. Z toho vyplývá, že habeas corpus byl jakýsi soudní příkaz, který nařizoval příslušníkům donucovacích orgánů (správcům vězení či šerifovi), kteří měli vězně ve vazbě, aby se dostavili k soudu s vězněnou osobou doslovně s jejich tělem (corpus), a pomohli soudci určit, zda je vězeň zákonně držen ve vazbě či ve vězení.¹²⁶

---

¹²⁴ Habeas Corups Act, England (1679). In: *britannica.com*. [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Habeas-Corpus-Act-England-1679>

¹²⁵ LOBBAN, M. (2011). Habeas Corpus: From England to Empire. In: *International Journal of Law in Context*. 7 (2), s. 257-269.

¹²⁶ Habeas Corpus. In: *Legal information Institute*. [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/habeas_corpus

Použití writu lze najít v „The Assize of Clarendon“, což byla řada vyhlášek koncentrovaných v jednom aktu vydaným Jindřichem II v roce 1166. Šlo o dokument, který zahájil transformaci anglického práva a vedl k zahájení činnosti soudu před porotou v zemích obecného práva po celém světě, a který tak ustanovil porotní soudy. Příkladem znění takového středověkého writu je následující latinský text:

„*Rex vicecom. London salutem:*

Praecipimus tibi, quod corpus A.B. in prisiona nostra sub custodia tua detentum, ut dicitur, una cum causa detentionis suae quocunque nomine idem A.B. con- seatur in eadem habeas coram nobis apud Westm. die Jovis prox. post Octabis S. Martini ad subjiciendum et recipiendum ea quae curia nostra de eo adtunc, et ibidem ordinari contigerit in hac parte, et hoc, nullatemus, omittatis periculo l incumbente, et habeati ibi hoc breve.“

Těmito slovy král nařizoval šerifovi, aby předvedl „tělo vězně zadržovaného do vazby“, spolu s uvedením dne a příčinou zatčení a zadržení a „aby se taková osoba podrobila a snesla cokoli, co soudce nebo soud udělující soudní příkaz zváží v tomto zastoupení“.¹²⁷

Na konci šestnáctého století se writy rozdělovaly do tří kategorií: (1) prvním byl habeas corpus ad respondendum - writ, který v případě že byl důvod k žalobě proti osobě, která byla následně zadržena a která byla ve vazbě na základě rozhodnutí soudu nižšího soudu, měla být propuštěna a nárok měl být uplatněn u vrchního soudu. Dalším byl (2) habeas corpus ad subjiciendum et recipiendum - writ používaný typicky při zadržení osob na základě obvinění z trestného činu k ověření platnosti jejich vazby; a posledním byl (3) habeas corpus ad faciendum et recipiendum - writ, který se vydával v případě, že byla osoba žalována a zatčena v rámci nějaké nižší jurisdikci a přála si, aby byla žaloba podána k vyššímu soudu. Tento writ tudíž přikazoval podřadným soudcům, aby byl obžalovaný předveden k vyššímu soudu včetně uvedení důvodu jeho zadržení.¹²⁸

Soudní příkaz byl získán žádostí adresovanou soudce daného kraje či okresu, kde byl vězeň uvězněn, a tento soudce pak stanovil slyšení o tom, zda existuje zákonný

---

¹²⁷ KOROWAY, E. Habeas Corpus in Ontario. In: *Osgoode Hall Law Journal* 13.1 (1975), s. 149-192. [online]. [cit. 2020-11-10]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/232616522.pdf>

¹²⁸ Tamtéž.

důvod pro zadržení vězně. Habeas corpus byl považován za ochranu před nezákonným vězením, jako je zadržování osoby bez obvinění, zjevné odepření řádného procesu, nadměrná kauce, byl-li obviněný nevhodně předán kaučným dlužníkem nebo probace byla souhrnně ukončena bez důvodu. Renomovaný učenec William Blackstone, historicky nazývaný „great writ“, považuje toto za „nejslavnější writ anglického práva“.¹²⁹

3.2. Okolnosti přijetí Habeas Corpus Act

V roce 1660 došlo k obnovení anglické monarchie nazývané také jako restaurace Stuartovců. Po ukončení protektorátní vlády byla králem 4. dubna 1660 vydaná tzv. Brédská deklarace. V dokument vydaném exilovým králem v nizozemské Bredě se panovník zavazoval určitými sliby na oplátku za jeho znovudosazení na anglický trůn.¹³⁰

V deklaraci bylo mimo jiné zaručeno udělení všeobecné amnestie osob, které se podílely na válce s králem, potvrzení náboženské tolerance, spravedlivé urovnání pozemkových sporů a plná úhrada nedoplatků armádě. Zároveň pak nechal majetkové uspořádání plně v rukou parlamentu. Parlament následně nevněsł žádné požadavky na doplnění deklarace. Tímto krokem došlo k historickému kompromisu mezi králem a parlamentem. Brédská deklarace byla následně rozšířena po celé Anglii.¹³¹

3.2.1. Bushell's case

Během vlády Karla II bylo výrazným způsobem zasahováno do soudcovské moci. Ke jmenování soudců byla připojována klauzule „*quamdiu se bene gesserint*“, na jejímž základě mohli soudci vykonávat svůj úřad, dokud se „budou chovat řádně“ (slib řádného výkonu funkce). Následně se navrátil k zastávání soudcovského úřadu „z vůle panovníka“.¹³²

Zároveň docházelo k odstraňování králi nepohodlných soudců a k nátlaku na nezávislost poroty. Takovým názorným případem útoku na nezávislost soudní poroty

---

¹²⁹ Habeas corpus. In: *dictionary.law.com*. [online]. [cit. 2020-11-10]. Dostupné z: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=848>

¹³⁰ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 200, s. 117.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 119.

byl tzv. Bushell's case z roku 1670, který potvrdil, že odvolací soud může v běžných trestních věcech vydat soudní příkaz habeas corpus.¹³³

Jednalo se o případ obvinění dvou kvakerů,¹³⁴ Williama Penna a Williama Meada, z nezákonného shromáždění. Tito kvakeři byli v srpnu roku 1670 zatčeni za porušení Zákona o konvencích (Conventicle act) z roku 1664, který mimo záštitu anglikánské církve zakazoval konventy definované jako náboženská shromáždění více než pěti lidí jiných než nejbližší rodiny. Porota shledala tyto dva kvakery vinnými z projevů na „Gracechurch street“ v Londýně, nicméně odmítla obvinění z „nezákonného shromažďování“.¹³⁵

Rozzuřený soudce nechal porotu přes noc uvěznit v chladu bez vody a jídla. Tímto jednáním se snažil donutit porotu k vydání rozsudku, který by bylo stanoveno, že jsou vinni. Porota v čele s Edwardem Bushellem i přes nátlak odmítla. Členům poroty byla uložena pokuta, kterou odmítli zaplatit, a jelikož se stále odmítali podrobit soudci a rozhodnout dle jeho nařízení, byli uvězněni. Bushell využil svého práva a požádal o vydání writu Habeas Corpus u tehdejšího „odvolacího soudu“ (Court of common pleas).¹³⁶

Předseda odvolacího soudu John Vaughan zkritizoval jednání soudce, zamítl pokutu a nechal porotce propustit. Penn a Mead byli po zaplacení pokuty, která jim byla rozhodnutím soudu uložena, následně také propuštěni. Na základě tohoto případu mohli porotci být nezávislí ve svém rozhodování a nemuseli se obávat výhrůžek potrestání.¹³⁷

---

¹³³ SEAWARD, P. The Exclusion Parliaments. In: *The History of Parliamaent*. [online]. [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <https://thehistoryofparliament.wordpress.com/2019/10/15/the-exclusion-parliaments/>

¹³⁴ Příslušníci náboženského hnutí vycházející z křesťanství založené Georgem Foxem v polovině 17. století v Anglii. Viz Quakers. In: *history.com*. [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/immigration/history-of-quakerism>

¹³⁵ MITCHELL, A. Penn and Mead. Bushell's case (1670). [online]. [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://docenti.unimc.it/laura.vagni/teaching/2018/18710/files/bushells-case>

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

3.2.2. Král a Shaftesbury

Po rozpuštění nejdéle působícího Kavalířského parlamentu (18 let) se v únoru 1679 konaly nové parlamentní volby, ve kterých zvítězila strana whigů v čele s Anthonym Ashley Cooperem, 1. hrabětem ze Shaftesbury. Král, obávající se stejné situace, která provázela vládu jeho otce, se rozhodl přistoupit k ústupkům vůči opoziční whigovské straně, kterou akceptoval jako vítězné politické uskupení.¹³⁸

Král, který se obklopoval malou skupinou 30 poradců (Tajnou radu) sloužící jako prostředník v jednání mezi králem a parlamentem, byl nucen odvolat hraběte z Danby a sestavil novou Tajnou radu v čele se Shaftesbury, který se později stal královým velkým a politicky nebezpečným protivníkem.¹³⁹

Shaftesbury na základě svého postavení vypracoval dokument nazvaný „Současný stav království“, ve kterém vyjadřuje znepokojení nad mocí Francie, papežským spiknutím a špatným vlivem, který měl na krále Thomas Osborne, známý též jako Lord Danby, ale především Jakub II, vévoda z Yorku a bratr krále Karla II, který se podle Shaftesburyho pokoušel „zavést vojenskou a svévolnou vládu s využitím vlády svého bratra.“¹⁴⁰ Opravdovým problémem však bylo především Jakubovo katolické vyznání. Král byl na nátlak parlamentu donucen vykázat svého bratra ze země.¹⁴¹

V roce 1679 došlo k fiktivnímu spiknutí, které v Anglii vyvolalo antikatolickou hysterii. Spiknutí s názvem Popish Plot mělo údajně za cíl zavraždit krále, obnovit římskokatolickou víru jako hlavní vyznání Anglie a ustanovit tyranii podporovanou Francií pod vedením královského bratra Jakuba, vévody z Yorku, jehož katolické a autokratické sympatie byly dobře známy. Anglický lid se sdružoval a pátil podobizny papežů. Ze spiknutí bylo usvědčeno a následně popraveno několik katolíků

---

¹³⁸ DURANT, A., DURANT, W. *The Age of Louis XIV: The Story of Civilization*, Volume VIII, 2011.

¹³⁹ SEAWARD, P. The Exclusion Parliaments. In: *The History of Parliament*. [online]. [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <https://thehistoryofparliament.wordpress.com/2019/10/15/the-exclusion-parliaments/>

¹⁴⁰ NUTTING, H. A. The Most Wholesome Law – The Habeas Corpus Act of 1679. In: *The American Historical Review*. Vol. 65, No. 3 (Apr., 1960), s. 527-543. [online]. [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1849620?seq=1>

¹⁴¹ HIGGINS, F.E. The Exclusion Crisis and the Earl of Shaftesbury, 1679-1681. (1964). Master's Theses. Paper 1878. [online]. [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/48602191.pdf>

a tímto byla odstartována kampaň, jejímž cílem mělo být vyloučení Jakuba, vévody z Yorku, z nároku na trůn.¹⁴²

Nově zvolený parlament, označován jako tzv. Vylučovací parlament, se vyznačoval především vydáním tzv. Vylučovacího zákona (Exclusion bill), jehož hlavním účelem, jak již název napovídá, bylo vyloučit králova bratra Jakuba z nástupnictví. Hlavním důvodem bylo Jakubovo katolické vyznání. V rámci zákona se také prosazovalo nástupnictví princezny Marie, Jakubovy dcery a jejího manžela Viléma III. Oranžského. S tímto zákonem král pochopitelně nesouhlasil a parlament nejprve odročil a posléze pak rozpustil. Tento parlament je někdy nazýváme Parlament Habeas Corpus, jelikož na základě jeho působení došlo k nejvýznamnějšímu legislativnímu počínu, přijetí Habeas Corpus Amendment Act.¹⁴³

Shaftesbury se nehodlal Vylučovacího zákona vzdát ani v rámci druhého parlamentu, načež se po jeho opětovném rozpuštění uchýlil k radikálnímu kroku, a tím bylo podněcování vzpoury proti králi. Na to již král reagoval vcelku razantním krokem a dne 2. července roku 1681 nachal Shaftesburyho zatknout pro podezření z velezrady a nechal ho uvěznit v londýnském Tower. Spolu se Shaftesburym byli ze spiknutí obviněni a zatčeni i lordi William Russell, Arthur Capell, z Essexu aristokratický republikán Algernon Sidney. Russell, Sidney i Capell byli souzeni pro velezradu a shledáni vinnými. Capell ve vězení ze zoufalství spáchal sebevraždu, ještě než se jeho případ stačil dostat před soud. Shaftesbury okamžitě požádal o vydání soudní příkazu habeas corpus u Ústředního trestního soudu (Old Bailey), nicméně tento soud uvedl, že nemá jurisdikci nad vězni v londýnském Toweru, tudíž Shaftesbury musel počkat na zasedání soudu King's Bench.¹⁴⁴

Obžaloby byla proti Shaftesburymu obzvláště slabá-většina svědků, kteří vypovídali proti Shaftesburymu, byli nařčeni z křivého svědectví a listinné důkazy nebyly přesvědčivé. V kombinaci se skutečností, že porotu vybíral londýnský šerif,

---

¹⁴² ROBERTSON, T. The Turbulent Careers of the Earls of Danby and Shaftesbury, s. 108. [online]. [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <https://drtomsbooks.files.wordpress.com/2013/11/earls-of-danby-and-shaftesbury.pdf>.

¹⁴³ HIGGINS, F.E. The Exclusion Crisis and the Earl of Shaftesbury, 1679-1681. (1964). Master's Theses. Paper 1878. [online]. [cit. 2020-11-16]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/48602191.pdf>

¹⁴⁴ HIGGINS, F.E. The Exclusion Crisis and the Earl of Shaftesbury, 1679-1681. (1964). Master's Theses. Paper 1878. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/48602191.pdf>

který byl příslušníkem strany Whigů, toto znamenalo, že žaloba měla pouze malou šanci a dne 13. února roku 1682 byl případ proti Shaftesburymu zrušen.¹⁴⁵

Poté, co v květnu 1682 král onemocněl, svolal Shaftesbury skupinu členů parlamentu, včetně Monmoutha, Russella, Forda Graye a sira Thomase Armstronga, aby určili, co se stane, pokud král zemře. Král se nicméně uzdravil, tudíž vyřešení otázky posloupnosti nebylo nutné. Shaftesburyho dalším plánem byla vzpoura proti králi a vévodovi z Yorku, nicméně při volbě londýnských šerifů v červenci roku 1682 zvítězili konzervativní kandidáti a Shaftesbury se obával, že tito šerifové budou schopni zaplnit poroty Toryovskými příznivci, přičemž by mu hrozilo dalšího stíhání za velezradu. Na základě těchto událostí se Shaftesbury rozhodl na konci roku 1682 uprchnout ze země a dožít v Nizozemí.¹⁴⁶

3.2.3. Jenkes Case

I přes existenci Prosby o právo měl král zastoupený v trestním řízení soudci a šerify tendenci mařit záměr dokumentu. Docházelo k tomu prostřednictvím procesních průtahů při vydávání soudních příkazů habeas corpus. Samotnému návrhu na vytvoření Habeas corpus act bezprostředně předcházel Jenkes case z roku 1676.¹⁴⁷

Dne 24. června roku 1676 během voleb šerifů v londýnském centru na Guildhall přednesl obchodník s plátěnými sukny, Francis Jenkes, bouřlivý projev, ve kterém si stěžoval na upadající obchod v Londýně. Jeho projev, který spíše připomínal protest s sebou strhl velkou vlnu bučičství. Naléhal na to, aby se parlament scházel častěji a obchodní záležitosti projednával. Panovníkova reakce na sebe nenechala příliš dlouho čekat. Jenkes byl na rozkaz krále zatčen a uvězněn.¹⁴⁸

Přestože za Jenkovým projevem stál George Villers 2. vévoda z Buckinghamu, nikoli Shaftesbury, mnozí podezřivali zapojení právě Shaftesburyho.

---

¹⁴⁵ HIGGINS, F.E. The Exclusion Crisis and the Earl of Shaftesbury, 1679-1681. (1964). Master's Theses. Paper 1878. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/48602191.pdf>

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ *Jenkes' Case*, 6 How. St. Tr. 1189, 36 Eng. Rep. 518 (1676).

¹⁴⁸ PASCHAL, F. The Constitution and Habeas Corpus. In: *Duke Law Journal*. Volume 1970, number 4. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/62551321.pdf>

Následně po Jenkově projevu se Shaftesbury rozhodl plně využít tohoto argumentu a se svými spojenci sepsal pamflety argumentující případem.

Jenkes, který byl na základě obvinění z pobuřování, zatčen a uvězněn, využil okamžitě po uvěznění práva žádosti o vydání soudního příkazu habeas corpus. Obviněn byl z důvodu „pobuřování“. Soudní příkaz habeas corpus byl nejprve odmítnut, protože soudci byli „mimo soudní budovu“, resp. „na dovolené“, a později proto, že případ nebyl kalandrován; kromě toho, když byl soud požádán, aby případ projednal, odmítl tak učinit. V reakci na nekontrolovatelné procesní zpoždění při poskytování habeas corpus, o čemž svědčí případ Jenkes Case, přijal parlament zákon o habeas corpus-Habeas Corpus (Amendment) Act. Zákon posílil záruku habeas corpus upřesněním, že soudce „osvobodí zmíněného vězně z výkonu trestu odnětí svobody, přičemž vezme jeho nebo jejich uznání, s jednou nebo více ručeními, v jakékoli části podle jejich uvážení, s ohledem na osobu vězně a povahu trestného činu, za jeho předvedení před soud královské lavice... pokud se neukáže ... že strana (se) ... dopustila ... takového provinění nebo trestného činu, pro které vězně podle zákona není možno propustit na kauci.“¹⁴⁹

3.4. Osobní svobody a nedotknutelnosti zakotvené v Habeas Corpus Act

Habeas Corpus act, kterým král zaručoval osobní svobody poddaných vůči koruně v trestním řízení, obsahoval zejména garanci před svévolným uvězněním. Tento zákon je novelou Habeas Corpus Act z roku 1640 a upravuje proces vydávání writu habeas corpus v následujících článcích:

I. kdykoli nějaká osoba nebo osoby, které doručují příkaz (writ) habeas corpus určený šerifovi nebo správci vězení nebo jiné osobě, v jejíž nebo jejichž vazbě se nachází nějaká osoba, musí tento příkaz předat takovému úředníkovi nebo jej v žaláři či ve vězení zanechat u jeho zástupce či podúředníka... a tito úředníci....nebo jejich zástupci...do tří dnů po jeho doručení... (s výjimkou případů spáchané velezrady nebo těžkého zločinu výslovně uvedených v příkazu...) po zaplacení poplatku za dodání vězněného nebo po slibu jejich zaplacení... a po osobní záruce osoby, která

---

¹⁴⁹ TYLER, A.L. A „Second Magna Charta“: The English Habeas Corpus Act and the Statutory Origins of the Habeas Privilege. In: *Notre Dame Law Review*. 1950. Vol. 91:5. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://escholarship.org/content/qt6cf8x1fw/qt6cf8x1fw_noSplash_3d66ea7df8a06438a61b422e9897aa00.pdf?t=qaxpom

doručila příkaz (tj. writ s formulí habeas corpus), že zaplatí náklady zpáteční cesty, jestliže bude soudcem nebo příslušným soudem poslán zpět do vězení..., vrátí zpět příkaz (writ) a předvedou nebo nechají předvést takovouto zatčenou osobu... před stávajícího lorda kancléře nebo lorda strážce Velké pečeti Anglie... nebo před soudce nebo barony soudu, který tento příkaz vydal... nebo před jinou osobu nebo osoby, před které má být osoba podle příkazu předvedena..., a má zároveň dosvědčit pravé příčiny jejího zatčení nebo zadržení.

II. Proto, aby žádný šerif nebo správce vězení nebo jiný úředník nemohl předstírat neznalost takového příkazu, budiž výše stanovenou autoritou uzákoněno..., že příkaz (writ) habeas corpus budiž označen „Vydán podle statutu z třicátého prvního roku vlády krále Karla II.“ a podepsán osobou, která jej vydala... A po jeho doručení má zatčená nebo zadržovaná osoba, jíž se příkaz týká, nebo někdo jiný za tuto osobu právo... se odvolat nebo si stěžovat v řádném procesu u lorda kancléře nebo lorda strážce Velké pečeti Anglie nebo soudce nejvyšších soudních stolic Jeho Veličenstva. Úředník... má povinnost v příkazu stanovené době... předvést v příkazu stanovenou osobu nebo osoby... před lorda kancléře... Během dvou dnů po předvedení má lord kancléř nebo lord strážce pečeti nebo jiný soudce nebo baron řečených soudců, pokud přijme od takovéto osoby nebo takovýchto osob záruku (kauci)..., osobu nebo osoby propustit..., a to podle osobního postavení zatčeného a povahy trestní věci..., ledaže by bylo zřejmé..., že takováto osoba nebo osoby jsou zadržovány na základě řádného soudního řízení nebo soudního příkazu... vydaného příslušným soudem... nebo na základě příkazu vydaného soudem příslušného pro trestné činy nebo příkazu vydaného a podepsaného příslušným soudcem nebo barony nebo smírčím soudcem nebo smírčími soudci... opatřeného pečeti, a to pro zločiny nebo záležitosti, u nichž nelze podle práva zatřeného propustit na záruku.

IV. A budiž dále výše zmíněnými autoritami uzákoněno, že úředník či úředníci či jejich podúředníci..., kteří opominou nebo odmítnou navrátit výše zmíněný příkaz (writ) nebo předvést osobu nebo osoby uvězněných podle příkazu příslušného soudního příkazu (writu)... v příkazu stanovených lhůtách... nebo odmítne na žádost uvězněného nebo osoby jednající v jeho jméně předat ve lhůtě šesti hodin kopii příkazu (writu)..., pak mají řečení úředníci zaplatit uvězněnému nebo poškozené straně při prvním provinění sumu 100 liber a při druhém sumu 200 liber... a nesmějí již nadále vykonávat svůj úřad.

V. Aby se předešlo nespravedlivým útrapám působeným opakovaným zatřením pro stejný trestný čin, budiž výše zmíněnými autoritami uzákoněno, že žádná osoba nebo osoby, které budou osvobozeny nebo ponechány na svobodě po doručení nějakého příkazu (writu) habeas corpus, nesmějí být kdykoli v budoucnu pro stejný čin žádnou osobou nebo osobami zatřeni či uvězněni... Pokud by však nějaká osoba nebo osoby vzdor tomuto statutu osobu nebo osoby uvěznili znovu... nebo jí či jim v tomto vědomě pomáhali..., budou muset uvězněnému či poškozené straně zaplatit 500 liber... “¹⁵⁰

---

¹⁵⁰ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 124.

4. Bill of Rights (1689)

Bill of Rights, česky Listina práv, formálně Zákon prohlašující práva a svobody osob a urovnání posloupnosti koruny (An Act Declaring the Rights and Liberties of the Subject and Settling the Succession of the Crown) z roku 1689, je jedním ze základních nástrojů britské ústavy.

Listina je výsledkem dlouhého boje mezi Stuartovskými králi, Parlamentem a anglickým lidem v 17. století.

Dokument omezující pravomocí monarchy zároveň stanovuje práva parlamentu, včetně požadavku na řádné a svobodné volby a svobodu projevu v parlamentu. V listině jsou dále upravena práva jednotlivců, včetně zákazu krutých a neobvyklých trestů. Nezahrnuje také žádné právo na zdanění bez souhlasu Parlamentu. Listina práv zároveň obsahuje výčet přestupků anglického krále Jakuba II.¹⁵¹

4.1. Okolnosti přijetí zákona Bill of Rights

I přes existenci vylučovací krize se po smrti Karla II. v roce 1685 dostal k moci jeho bratr Jakub II. a okamžitě začal pracovat na modelování své vlády nad vládou francouzského katolického krále Ludvíka XIV., jeho bratrance. To znamenalo centralizovat anglickou politickou sílu kolem trůnu a dát monarchii absolutní moc. Stejně jako Ludvík XIV., praktikoval Jakub II. přísnou a netolerantní formu římského katolicismu.¹⁵²

Vzhledem ke sňatku Jakuba s katoličkou, byla pravděpodobnost potenciálu katolického následníka anglického trůnu velká. Tento fakt představoval hrozbu pro anglické protestanty. Jakub zároveň pracoval na modernizaci anglické armády a námořnictva. Skutečnost, že král udržoval v dobách míru stálou armádu, velmi znepokojila anglický lid, který věřil, že taková síla může být použita k potlačení jejich svobody. S růstem Jakubovi moci se jeho oponenti obávali proměnění Anglie v katolickou monarchii s absolutní mocí.¹⁵³

---

¹⁵¹Britannica.com: Bill of Rights [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Bill-of-Rights-British-history>

¹⁵² DICKINSON, H. How revolutionary was the “Glorious revolution“ od 1688? In: *Journal for Eighteenth-Century Studies*. October 2008. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/230305119_HOW_REVOLUTIONARY_WAS_THE_'GLOU_RIOUS_REVOLUTION'_OF_1688

¹⁵³ DICKINSON, H. How revolutionary was the “Glorious revolution“ od 1688? In: *Journal for Eighteenth-Century Studies*. October 2008. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z:

4.1.1. Declaration of Indulgence

Deklarace o shovívavosti (Declaration of Indulgence) byla dvojice prohlášení, která Jakub učinil v roce 1687. Byl to jeho první krok k zavedení svobody náboženského vyznání v Anglii a ve Skotsku. Deklarace poskytla širokou náboženskou svobodu pozastavením trestních zákonů vynucujících soulad s anglickou církví. Tato deklaráce umožňovala osobám konat bohoslužby v jejich domovech či kaplích a ukončila požadavek potvrzení náboženských přísah před získáním zaměstnání ve vládním úřadu.¹⁵⁴

Využitím královské pozastavovací moci zrušil král náboženské trestní zákony a ve svých královstvích toleroval různé křesťanské denominace - katolické i protestantské. Deklaraci o shovívavosti podpořil i kvaker William Penn, který byl obecně považován za jeho podněcovatele. S deklarácí přirozeně nesouhlasili protestanti, a to z náboženských i ústavních důvodů. Někteří protestovali proti skutečnosti, že deklaráce neměla žádná specifikovaná omezení, a tak alespoň teoreticky povolovala jakéhokoli náboženství, včetně islámu, judaismu či pohanství. Tato deklaráce byla provázena královým příkazem k tomu, aby byl dokument předčítán v kostelech, což samozřejmě sklidilo vlnu nevole a vyvolalo tzv. The trial of the Seven Bishops (Případ sedmi biskupů).¹⁵⁵

4.1.2. Případ sedmi biskupů

V roce 1688 zahájil král Jakub II. řízení proti sedmi významným biskupům anglické církve. Pod vedením Williama Sancrofta, arcibiskupa z Canterbury, zaslali biskupové králi petici, ve které odmítali číst deklaráci v kostele. Tato petice, která Jakuba velmi pobouřila, zahájila proces stíhání biskupů. Za vzpouru kontroverznímu příkazu krále byli biskupové obviněni z pomluv, vážného přestupku, který představoval vzpouru proti koruně a následně uvěznění v Toweru.¹⁵⁶

---

https://www.researchgate.net/publication/230305119_HOW_REVOLUTIONARY_WAS_THE_'GLOU_RIOUS_REVOLUTION'_OF_1688

¹⁵⁴ Declaration of Indulgence. In: *Britannica*. [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Declaration-of-Indulgence>

¹⁵⁵ Tamtéž

¹⁵⁶ GIBSON, W. *James II and the Trial of the Seven Bishops*. Springer, 2009, ISBN 978-0-230-23378-2, s. 120 a násl.

Následně proběhl soud, kde se obě strany dlouze dohadovaly. Obžaloba tvrdila, že biskupové měli podat své stížnosti na královské dvory nebo se obrátit na parlament s žádostí o určitá opatření. Načež obhajoba biskupů tvrdila, že pouze využili stejných práv, která má prostý anglický lid. Na základě těchto práv mohl kdokoli požádat krále o porušení zákonných práv. Jejich úspěšná obrana proti obvinění měla za následek verdikt neviný a pomohla povzbudit opozici vůči králi, která vyvrcholila o šest měsíců později takzvanou Slavnou revolucí v roce 1688.¹⁵⁷

Osvobození biskupů mělo okamžité a trvalé důsledky, kterých se král obával tím byla vzpoura. Během tohoto sporu totiž porodila Jakubova manželka syna, což vzbudilo strach, že Jakubův následník bude katolík. V reakci na toto skupina šlechticů, povzbuzená reakcí na osvobození biskupů, pozvala do země k převzetí trůnu protestanta Viléma Oranžského a Marii Stuartovnu.¹⁵⁸

4.1.3. Slavná revoluce

V roce 1688, kdy se zdálo, že katolická řada posloupnosti bude potvrzena narozením nového potomka, začal parlament podnikat kroky proti králi. Skupina sedmi protestantských šlechticů, která kontaktovala Viléma III., prince Oranžského a manžela Jakubovi nejstarší dcery Marie II. Stuartovny, vyzvala k invazi do Velké Británie. V listopadu 1688 připlul Vilém přes anglický kanál doprovázen obrovskou invazní flotilou a přistál u Torbay v Devonu. Král Jakub vycítil svou beznadějnou situaci, a proto byl nucen vzdát se vlády. Po obsazení Londýna Vilémem Oranžským král uprchl ze země a našel azyl ve Francii. Poté, co Jakub uprchl, byl svolán tzv. Kongresový parlament, který prohlásil, že král Jakub abdikoval a nabídl neobsazený trůn Vilémovi a Marii. Jejich nástup na trůn podmiňovalo přijetí Bill of Rights-Listiny práv.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ GIBSON, W. *James II and the Trial of the Seven Bishops*. Springer, 2009, ISBN 978-0-230-23378-2, s. 120 a násl.

¹⁵⁸ Tamtéž

¹⁵⁹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 120.

4.2. Listina práv

Anglická listina práv obsahuje seznam přestupků krále Jakuba; 13 článků, které nastiňovaly specifické svobody a potvrzení, že Vilém III. Oránžský a Marie II. Stuartovna byli právoplatnými nástupci anglického trůnu. Tento Zákon vyhlašující práva a svobody poddaného a upravující nástupnictví Koruny byl panovníkům předložen v následujícím znění:

„Vzhledem k tomu, že poslední král Jakub II. se za pomoci svých nejrůznějších zlovolných rádců, soudců a ministrů snažil rozvrátit a zničit protestantské náboženství a práva a svobody tohoto království tím, že:

si osoboval a vykonával právo vyjímát z účinnosti zákonů a dočasně pozastavovat zákony a výkon zákonů bez souhlasu parlamentu,

zatýkal a pronásledoval různé ctihodné preláty za to, že pokorně žádali, aby se nemuseli podílet na řečené uzurpované moci,

vydal a způsobil, že bylo uskutečněno pověření pod Velkou pečetí ke zřízení soudu, zvaného Soud komisařů pro církevní záležitosti,

vybíral daně ve prospěch a k užitku Koruny z titulu jejího výsadního práva na jinou dobu a jiným způsobem, než to bylo povoleno Parlamentem,

vytvářel a udržoval stálou armádu v tomto království v době míru bez souhlasu Parlamentu a ubytoval vojáky v rozporu s právem,

způsobil, že mnozí dobří poddaní, kteří jsou protestanti, byli odzbrojováni v téže době, kdy papežence byli jak ozbrojováni tak zaměstnáváni v rozporu s právem,

porušoval svobodu voleb členů Parlamentu,

stíhal u soudu Královské lavice případy a pře, vyhrazené jinak soudnímu projednávání v parlamentě, a to různými svévolnými a nezákonnými způsoby,

a vzhledem k tomu, že v posledních letech byly voleny a v porotách rozhodovaly osoby nekvalifikované a zkorumpované a zejména při řízeních pro velezradu působili všelijací porotci, kteří nebyli svobodní držitelé půdy,

a na osobách, které spáchaly trestný čin, byly vymáhány nepřiměřené záruky, jež způsobil, že nemohly využít dobrodiné zákonů a svobodě poddaných,

a byly vynášeny přemrštěné pokuty

a byly vynášeny protiprávní a kruté rozsudky

a na osobách byly vymáhány pokuty a poplatky před tím, než byly obviněny...což je vše výslovně y přímo v rozporu se známými zákony a svobodami tohoto království.

A vzhledem k tomu, že řečený Jakub II. Se vzdal vlády a tím uvolnil trůn... a Jeho Veličenstvo... princ Oránžský, na základě rady lordů duchovních a světských a určitých osob ve sněmovně obcí, zaslal dopisy těm lordům duchovním a světským, kteří jsou protestanti, a jiné dopisy hrabstvím, městům a městyům a univerzitám..., aby vybraly takové osoby, které by je reprezentovaly v parlamentu, a aby se takovéto osoby sešly a zasedaly ve Westminsteru..., aby přijaly takové uspořádání svého náboženství, práv a svobod, aby znovu nepodlehly nebezpečí jeho ch poručení, o čemž také řečené dopisy hovořily...

A proto řečení duchovní a svěští lordi a zástupci obcí v parlamentu, vzhledem k výše řečeným dopisům, jsou nyní shromážděni v plném a svobodném zastoupení tohoto národa, berouce v nejvážnější pvahu zajištění výše řečených cílů především (jak to obvykle činili jejich předchůdci v podobných případech) k uhájení a potvrzení svých starobylých práv a svobod, veřejně prohlašují následující:

- 1. že údajné právo Koruny pozastavovat účinnost či uplatnění zákonů z královské moci bez souhlasu parlamentu je nezákonné.*
- 2. že údajné právo vyjmout z účinnosti či z uplatnění zákonů z královské pravomoci, jak bylo prisvojováno a uskutočňováno v nedávné době, je nezákonné.*
- 3. že pověření ke zřízení bývalého soudu zmocněnců pro církevní záležitosti a všech ddalších zmocnění a obdobných soudů je nezákonné a zlovolné.*
- 4. že ukládané daní pro Korunu pod záminkou královské praavomoci bez svolené Parlamentu, na delší dobu či jiným způsobem, než je nebo bude parlamentem povoleno, je nezákonné.*
- 5. že poddaní mají právo podávat panovníkovi petice a že veškerá zatýkání a pronásledování za takovéto petice jsou nezákonné.*
- 6. že povolávání a vydržování stálého vojska v království v době míru jinak než se souhlasem parlamentu, je nezákonné.*
- 7. že poddaní, kteří jsou protestanty, mohou na svoji obranu držet zbraně přiměřené jejich ostavení a v souladu se zákonem.*

8. že volby členů Parlamentu musejí býti svobodné.

9. že svoboda projevu, debat a jednání v Parlamentu nemá býti projednávána či zpochybňována na žádném soudě nebo na místě mimo vlastní Parlament

10. že nebude vybírána nepřiměřená kauce a ukládány přemrštěné pokuty a kruté nebo neobvyklé tresty.

11. že porotci mají být řádně vybíráni a voleni a že porotci, kteří posuzují (vinu) osoby v případech velezrady, mají být svobodni držitelé půdy.

12. že všechny půjčky a pokuty vymáhané od osob před jejich odsouzením jsou nezákonné....

13. a k nápravě všech stížností a k doplnění, posílení a zachování práv, necht' jsou parlamenty často konány''¹⁶⁰

Z výše uvedeného vyplývala následující práva a svobody:

- svoboda volit členy parlamentu bez zásahu krále nebo královny;
- svoboda slova v parlamentu;
- osvobození od královského zasahování do zákona;
- svoboda podat petici králi;
- svoboda nosit zbraně pro sebeobranu;
- osvobození od krutého a neobvyklého trestu a nadměrné kauce;
- osvobození od zdanění královskou výsadou bez souhlasu Parlamentu;
- svoboda pokut a propadnutí bez soudního řízení;
- osvobození od armád během doby míru.

Dalším důležitým ustanovením bylo, že římskokatolíci nemohli být králem nebo královnou, parlament by měl být svoláván často a posloupnost trůnu by byla předána sestře Marie, princezně Anně Dánské a jejím dědicům (než jakýmkoli dědicům Williama od později manželství).

---

¹⁶⁰ Převzato z: KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 281-283.

Listina práv Bill of rights měla dlouhodobý dopad na roli vlády v Anglii a především omezila moc monarchie, ale také posílil práva a svobody jednotlivých občanů.. Tento dokument ovlivňuje také zákony, dokumenty a ideologie ve Spojených státech, Kanadě, Austrálii, Irsku, na Novém Zélandu a v dalších zemích.

4.3. Zákon o nástupnictví

Act of Settlement, česky Zákon o nástupnictví, jenž byl přijat anglickým parlamentem roku 1701. Zákon nese oficiální název An Act for the further Limitation of the Crown and better securing the Rights and Liberties of the Subject- Zákon o dalších omezeních Koruny a lepším zabezpečení práv a svobod poddaných. Tento zákon navazoval na ustanovení té části Listiny práv, která se týkala nástupnictví na anglický trůn a upřesňovala záruky.¹⁶¹

Zákon byl navržen tak, aby zajistil protestantské následnictví trůnu a posílil záruky pro zajištění parlamentního vládního systému. Zároveň posiloval zásadu, že se vlády ujal panovník a jeho ústavní poradci (tj. Jeho ministři), nikoliv jeho osobní poradci, které si panovník vybíral.

Zákon o nástupnictví se nezabýval pouze dynastickými a náboženskými aspekty posloupnosti, ale dále také omezil pravomoci a výsady koruny.

„III. A Vzhledem k tomu, že je žádoucí a nezbytné, aby byla přijata i některá další ustanovení pro zabezpečení našich náboženských práv a svobod po smrti Vašeho Veličenstva a princezny Anny Dánské...budiž uzákoněno..., že kdykoli by se stal držitelem Koruny, musí vstoupit do vztahu s anglikánskou církví tak, jak je stanoveno zákonem.

V případě, že Koruna imperiální čest tohoto království přejde do rukou osoby, která se nenarodí v anglickém království, pak nebude tento národ povinován účastnit se žádné války k obraně žádných držav nebo území, které nenáleží k anglické koruně, bez souhlasu parlamentu.

A žádná osoba, do jejichž rukou přejde Koruna tohoto království, nebude moci odejet z území Anglie, Skotska nebo Irska bez souhlasu Parlamentu.

---

¹⁶¹ KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 283.

A od doby..., kdy vstoupí v účinnost omezení daná tímto zákonem..., všechny záležitosti a otázky, které se vztahují k dobré vládě v tomto království a jež jsou řádně poznávány podle zákonů a obyčejů tohoto království v Tajné radě, zde mají být napříště vyřizovány a veškerá rozhodnutí v ní přijatá musí být podepsána tím členem Tajné rady, který je navrhol a který tam s nimi souhlasil...

A po nabytí takového výše uvedeného omezení žádná osoba narozená mimo království Anglie, Skotska či Irska nebo državy k nim náležející (ledaže by byla naturalizována... a s výjimkou těch, kdož se narodili z anglických rodičů) nemůže být způsobilá stát se členem Tajné rady nebo členem některé ze sněmoven Parlamentu nebo zastávat některý civilní nebo vojenský úřad, pověření nebo trust nebo získat od Koruny půdu do nájmu či dědičné, a to jak on sám, tak i osoby, které vykonávají v jeho prospěchu správu majetku (trust).

A žádná osoba, která má úřad nebo výnosné místo od krále nebo od krále získává nějaký příjem, nemůže být způsobilá zastávat členství ve Sněmovně obcí.

A až řečené omezení nabude účinností, jak bylo zmíněno výše, budou soudci pověřeni, „dokud se budou dobře chovat ve svých úřadech“ (tj. nikoli jen na králově vůli), a jejich platy budou přiznány a vytvořeny, avšak je možno po právu odvolat jen na základě rozhodnutí obou sněmoven parlamentu...

IV. A vzhledem k tomu, že práva Anglie jsou od narození právy lidu tohoto království, všichni králové a královny, kteří nastoupí na trůn tohoto království, jsou povinni vládnout podle těchto zákonů a všichni jejich úředníci a ministři jim jsou povinni vládnout podle těchto zákonů a všichni jejich úředníci a ministři jim jsou povinni podle toho sloužit. Řečení duchovní a světští lordi a Sněmovna obcí proto předkládají tuto pokornou žádost, aby všechna práva a zákony království k zabezpečení zavedeného náboženství a práv a svobod jeho lidu a všechna práva a zákony království, které jsou nyní v platnosti, byly ratifikovány a potvrzeny..., a to na radu a za souhlasu lordů duchovních a světských a Sněmovny obcí...¹⁶²

Zákon o nástupnictví je dodnes platný zákon (součást anglické ústavy) stanovující pravidla nástupnictví na britský trůn. V roce 2013 bylo pozměněno

---

¹⁶² Převzato z: KUKLÍK, Jan, SELTENREICH, Radim. *Dějiny angloamerického práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 284.

ustanovení Listiny práv a zákona o nástupnictví tak, aby byl ukončen systém mužského prvorozenství, podle něhož může mladší syn v řadě následnictví přemístit starší dceru. Zákon se vztahuje na ty, kteří se narodili po 28. říjnu 2011. Zákon také ukončil ustanovení, podle nichž jsou ti, kteří se vdávají za římské katolíky, vyloučeni z posloupnosti. Změny vstoupily v platnost ve všech zemích Commonwealthu v březnu 2015.¹⁶³

---

¹⁶³ Royal.uk: Act of Settlement [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <https://www.royal.uk/act-settlement-0>

Závěr

Problematika lidských práv je v současné době jedním ze základních pilířů fungování všech demokratických států. Ne vždy a ne všude ovšem současné pojetí lidských práv fungovalo. Ačkoliv jsme zvyklí, že dodržování lidských práv je na denním pořádku, tato lidská práva se i historicky musela nějakým způsobem formulovat a vyvíjet, a to v různých zemích rozdílným způsobem, ale přesto na podobných principech a myšlenkách. Stejně tak jako tomu bylo v Anglii.

Historické události bouřlivého 17. století v Anglii byly velmi bohaté nejen na vývoj země jako takové, ale také na vývoj katalogů práv, které se především promítají do současného systému ústavního práva ve Spojeném Království. Anglie s angloamerickým právním systémem, která nepovažuje ústavu za jeden dokument, jako je tomu u nás, ale za několik psaných dokumentů, příp. za některé ústavní zvyklosti, které jsou součástí historického vývoje Anglie. Mezi tyto dokumenty, které tvoří ústavu, patří také předmět této práce, kterým jsou katalogy práv ze 17. století – Petition of Right z roku 1628, Habeas Corpus Act z roku 1679 a Bill of Rights z roku 1689, příp. další dokumenty v práci uvedené.

Tyto dokumenty tak nebyly pouhým podkladem pro následné vytvoření ústavy Anglii či podkladem pro rozvoj lidských práv, ale ve své době byly především vyústěním historických událostí provázející boje mezi panovníkem a parlamentem. Dokumenty, které měly především sloužit k omezování výsad panovníků. V průběhu 17. století se těchto sporů odehrálo nespočet, ať už se jednalo o otázku náboženství, zahraniční politiky či financí.

Je nepochybné, že shora rozebírané katalogy lidských práv omezily moc monarchie, ale také posílil práva a svobody jednotlivých občanů. Bez těchto dokumentů by role monarchie mohla být mnohem jiná, než je dnes. Není pochyb o tom, že tyto dokumenty výrazně ovlivnili fungování anglické vlády a sloužil jako odrazový můstek pro dnešní demokracie.

Resumé

The issue of human rights is currently one of the basic pillars of the functioning of all democratic states. However, the current concept of human rights did not always work the way it works nowadays. Even if we are used to upholding human rights on the daily basis, these human rights had been historically formulated and developed in each country in a different way, but based on similar principles and ideas. Just like in England.

The historical events of the turbulent 17th century in England were very interesting not only for the development of the country, but also for the development of catalogs of human rights, which are primarily reflected in the current constitutional law system in the United Kingdom. England with the Anglo-American legal system, which does not consider one written document as the constitution, as it is in our country, it consists of several documents, including some constitutional customs which are part of the historical development of England. These documents, which formed the constitution, are included in these theses, i.e. catalogs of human rights from the 17th century - Petition of Right from 1628, Habeas Corpus Act from 1679 and Bill of Rights from 1689, or other documents mentioned in the theses.

Thus, these documents were not merely the basis for the subsequent creation of a constitution of England or a basis for the development of human rights, but in their time they were primarily the result of historical events accompanying the issues between the monarch and parliament. Documents that were primarily intended to limit the privileges of monarchs. During the 17th century, countless disputes took place, whether it was a question of religion, foreign policy or finance.

There is no doubt that the catalogs of human rights which mentioned above limited the power of the monarchy, but also strengthened the rights and freedoms of individuals. Without these documents, the role of the monarchy could have been so much different than the way it is today. There is no doubt that these documents significantly influenced the functioning of the English government and served as the basis for today's democracy.

Použité zdroje

Literatura

Česká

BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Texty ke studiu právních dějin evropských zemí a USA*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-28-8.

KOVÁŘ, Martin. *Anglie posledních Stuartovců, 1658-1714*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 8071846716.

KOVÁŘ, Martin a Stanislav TUMIS. *Zrození velmoci: Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*. V Praze: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-939-9.

KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5.

LOCKE, J. *Druhé pojednání o vládě*, Svoboda, Praha 1992.

MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5.

VODIČKA, Pavel. *Kavalíři, puritáni, královrazi: anglická občanská válka 1642-1649*. Praha: Epoque, 2009. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-7425-013-2.

Zahraniční

ACROYD P. *The History of England, Volume III: Civil War* (London, 2015),

BARRATT J. *Sieges of the English Civil War* (London, 2009),

CARLTON, C. *Charles I: The Personal Monarch* (London, 1995),

COWARD, Barry. *The Stuart age: England, 1603-1714*. 2. edit. London. History of England. ISBN 0582067227.

- CRANSTON, M, *John Locke, A Biography*, reprinted Oxford: Oxford University Press, 1985.
- DAVIES, Godfrey. *The early Stuarts 1603-1660*. 2. ed. repr. Oxford: Clarendon Press, 1967. Oxford history of England.
- GREGG, P. *King Charles I*. Berkeley: University of California Press, 1984.
- GUY, J.A. "The Origins of the Petition of Right Reconsidered," In: *The Historical Journal* 25, No.2 (Jun. 1982):, s. 289-312.
- KELLY, P. (2007) *Locke's Second Treatise of Government* (London: Continuum Publishing, 2007).
- KENYON, J. P. *STUART ENGLAND*. 1. edition. Harmondsworth: Penguin Books, 1978.
- DAVIES, G. *The Early Stuarts: 1603-1660*. Oxford: The Clarendon PreSs, 1959.
- HUNT T., *The English Civil War At First Hand London*: Phoenix Press, 2003.
- GAUNT, Peter. *The English civil war: a military history*. Paperback edition. London: I.B. Tauris, 2017. ISBN 978-1-78831-059-8.
- JONES, C. 'The parliamentary organization of the whig junto in the reign of Queen Anne: an additional note', in: *Parliamentary History*, 16 (1997),
- JONES J.R., *The Restored Monarchy, 1660–1688* (London, 1979),
- ELTON, G.R. "The Stuart Century," Studies in Tudor and Stuart Politics and Government. In: *Papers and Reviews*, Vol. 3. New York, NY: University of Cambridge Press, 1992.
- GARDIER, S.R. *History of England from the Accession of James I to the Outbreak of the Civil War, 1603-1642*. New York, NY: Longmans, Green and Co., 1894-96.
- GIBSON, W. *James II and the Trial of the Seven Bishops*. Springer, 2009, ISBN 978-0-230-23378-2,

WILLMS Sarah, *The Five Knights' Case and Debates in the Parliament of 1628: Division and Suspicion Under King Charles I*, Illinois Wesleyan University, 2006.

YOUNG, M.B. Charles I. New York, NY: St. Martin's Press, 1997.

Elektronické zdroje

CUST, R. "Charles I, the Privy Council, and the Forced Loan," In: *The Journal of British Studies*"24, No.2 (Apr. 1985), s. 208-235.

Declaration of Indulgence. In: *Britannica*. [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Declaration-of-Indulgence>

DICKINSON, H. How revolutionary was the "Glorious revolution" od 1688? In: *Journal for Eighteenth-Century Studies*. October 2008. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/230305119_HOW_REVOLUTIONARY_WAS_THE_'GLORIOUS_REVOLUTION'_OF_1688

Forced loans, 1626-27. In: *bcwproject.org*. [online]. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: <http://bcw-project.org/church-and-state/the-kings-peace/forced-loans>

Humanrights: magna-carta [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/brief-history/magna-carta.html>

Habeas corpus versus divine right. The history jam [online]. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://thehistoryjar.com/2019/01/21/habeas-corpus-versus-divine-right/>

HIGGINS, F.E. The Exclusion Crisis and the Earl of Shaftesbury, 1679-1681. (1964). Master's Theses. Paper 1878. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://core.ac.uk/download/pdf/48_602191.pdf

HILLER, J.K. The Nine Years' War, 1689-1697. In: *Heritage.nf.ca*. [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.heritage.nf.ca/articles/exploration/9-years-war.php>

History.com: British history [online]. [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/british-history/oliver-cromwell>

History: Hobbes, Locke, and the Social Contract. American battlefield trust [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/hobbes-locke-and-social-contract>

HOBBS, Thomas. Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského. Praha, 1941. Knihovna politických klasiků. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <http://www.distance.cz/rocnik-2007/1-cislo/t-hobbes-leviathan---j-locke-druhe-pojednani-o-vlade>

Human Right Classic Theories: Hobbes and Locke. In: *Science encyclopaedia* [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://science.jrank.org/pages/9663/Human-Rights-Classic-Theories-Hobbes-Locke.html> anebo Thomas Hobbes & John Locke: Political Theories & Competing Views. In: Study.com. [online]. [cit. 2020-09-01].

KENYON, J.P. James II king of England, Scotland, and Ireland: king of England, Scotland, and Ireland. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/James-II-king-of-England-Scotland-and-Ireland>

MARX, K. Volby v Anglii. — Toryové a whigové [online]. [cit. 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1852/081852.html>

MILTON, A. “Arminians, Laudians, Anglicans, and Revisionists: Back to Which Drawing Board?”. *Humanrights: magna-carta* [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/10.1525/hlq.2015.78.4.723

PASCHAL, F. The Constitution and Habeas Corpus. In: *Duke Law Journal*. Volume 1970, number 4. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/62551321.pdf>

Royal.uk: Act of Settlement [online]. [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: <https://www.royal.uk/act-settlement-0>

The Protectorate-Oliver Cromwell. BBC [online]. [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z8vdmp3/revision/4>

The 17th century. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/Western-literature/The-17th-century>

Thomas Hobbes & John Locke: Political Theories & Competing Views. In: Study.com. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/thomas-hobbes-john-locke-political-theories-competing-views.html>

TYLER, A.L. A „Second Magna Charta“: The English Habeas Corpus Act and the Statutory Origins of the Habeas Privilege. In: *Notre Dame Law Review*. 1950. Vol. 91:5. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: https://escholarship.org/content/qt6cf8x1fw/qt6cf8x1fw_noSplash_3d66ea7df8a06438_a61b422e9897aa00.pdf?t=qaxpom

WEDGWOOD, C.V. The King's War. In: *BCW Project*. [online]. [cit. 2020-08-20]. Dostupné z: <http://bcw-project.org/church-and-state/first-civil-war/nineteen-propositions>

Whig and Tory, historical political party, England. In: *Britannica.com* [online]. [cit. 2020-05-07]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Whig-Party-England>

YADAV, A. Whig and Tory. In: *Historical Outline of Restoration and 18th-Century British Literature*. [online]. [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://mason.gmu.edu/~ayadav/historical%20outline/whig%20and%20tory.htm>

1695. In: *istoryofparliamentonline.org*. [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné z: <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1690-1715/parliament/1695>